

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Första kammaren.

Nr 42.

Lördagen den 1 juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 454, angående användande i visst fall av militär personal till skördearbete; och

nr 455, med förslag till lag om visst undantag från bestämmelserna i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén jämte i ämnet väckta motioner;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående tillfällig löneförbättring åt viss personal vid marinen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente);

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldandet av vissa å krigstjänstgöringstid belöpande pensionsavgifter för armén tillhörande personal;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under femte huvudtiteln för täckande av kostnader för expeditioner till finska fastlandet och till Åland;

nr 187, i anledning av vissa framställningar under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen angående tilläggsstat för år 1918;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till sjökartverket och till utförande av sjömätningar m. m.;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av visst utav 1911 års riksdag på extra stat beviljat belopp till uppförande av nybyggnad för marketenteri vid flottans station i Stockholm;

nr 190, i anledning av militieombudsmannens framställning angående höjning för år 1918 av ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användning för kulturella ändamål av viss del av den svenska Långmanska donationsfondens avkastning;

nr 192, i anledning av väckt motion om bidrag av statsmedel till inrättande och upprätthållande av Nobelinstitutet;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny avlöningsstat för statistiska centralbyrån m. m.;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provtaxering under år 1918 för beräkning av kommunal skattskyldighet vid tillämpning av bestämmelserna i vissa förslag till omläggning av det kommunala beskattningsväsendet;

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjda provisoriska tilläggsavgifter å statens järnvägar ävensom i ämnet väckta motioner; samt

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd ävensom en i ämnet väckt motion;

första sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar; och

nr 4, i anledning av väckt motion om förlängd utbildningstid för vissa värnpliktiga av 1917 års klass vid fotfolket;

bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av väckt motion om förtydligande i visst avseende av bestämmelserna angående partihandel med rusdrycker;

bankoutskottets utlåtande nr 70, i anledning av framställningar om ändring i avlöningsbestämmelserna för sekreterarna vid justitieombudsmans- och militieombudsmansexpeditionerna;

lagutskottets utlåtande nr 70, i anledning Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10, 13, 15 och 34 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 123, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i syfte, att jordbruksproduktionen må inriktas på landets självförsörjning;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Eslöv av kronoegendomen Eslöv nr 15 och 17 i Malmöhus län ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 126, i anledning av väckt motion angående anslag till säkerställande av arbetskraft vid jordbruket; och

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en kraftledningslånefond ävensom fyra i ämnet väckta motioner;

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättning av medel för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 åt vissa befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte en i ärendet väckt motion;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1919 åt befattningshavare i statens tjänst; samt

nr 21, i anledning av motion angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1919 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 27, i anledning av andra kammarens beslut på grund av motioner rörande åtgärder för ökning av tillgången på småbruksjord m. m., samt angående utredning om nya eller förändrade bestämmelser för den av staten understödda egnahemsrörelsen; och

nr 28, i anledning av andra kammarens beslut på grund av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fastställande av skäliga maximipris å lantbruksredskap m. m.

Herr talmannen hemställde, att sedan herr Clason, som tidigare av kammaren utsetts till revisorssuppleant för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning år 1917, numera blivit av kammaren vald till revisor för ifrågavarande granskning, kammaren måtte besluta att vid sammanträde nästkommande onsdag företaga val av ytterligare en revisorssuppleant.

Denna hemställan bifölls.

Justerades tre protokollsutdrag för det på förmiddagen hållna sammanträdet.

Fortsattes föredragningen av tredje särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vattenlag m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Förslag till
promulgations-
lag beträffande
vattenlagen.

Punkten A.

2:o) *Utskottets förslag till lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen.*

1 §.

Godkändes.

2 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

(i *Kungl Maj:ts förslag*.)

De vid vattenlagens ikraftträdande anhängiga mål, vilka röra ämne, varom i vattenlagen bestämmelse givits, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag; dock att där mål, som avses i 10 och 17 §§ samt 24 § andra stycket i förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund, blivit anhängiggjort efter den 15 mars 1918 och sådant mål, då vattenlagen träder i kraft, ännu icke är av underrätten avdömt, den nya lagen skall tillämpas.

(i *utskottets förslag*.)

De vid vattenlagens ikraftträdande anhängiga mål, vilka röra ämne, varom i vattenlagen bestämmelse givits, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag; dock att, där mål, som avses i 10 och 17 §§ samt 24 § andra stycket i förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund, blivit anhängiggjort efter *utgången av år 1917* och sådant mål, då vattenlagen träder i kraft, ännu icke är av underrätten avdömt, den nya lagen skall tillämpas.

Reservation hade avgivits av herrar *Vennersten, Cedercrantz, Gezelius, Barthelson* och *Gustafsson*, friherre *Langenskiöld* samt herrar *von Sydow* och *Lübeck*, vilka på anförda grunder yrkat, att 2 § skulde erhålla följande ändrade lydelse:

De vid vattenlagens ikraftträdande anhängiga mål, vilka röra ämne, varom i vattenlagen bestämmelse givits, skola handläggas och bedömas enligt äldre lag.

Herr *Gezelius*: Herr greve och talman! Om också en väsentlig del av de bestämmelser, som innehållas i vattenlagen, äro av offentligrättslig natur, så är det obestriddligt, att lagen även innehåller stadganden av privaträttslig karaktär. Den avser att rättsligen reglera förhållanden mellan enskilda och kan ju därigenom jämväl påverka tredje mans rätt i privaträttsligt hänseende.

Nu är det en sats så erkänd i rättsordning över huvud taget, att bestämmelser därom ju återfinnas t. o. m. i vissa grundlagar, om också förhållandet icke är så hos oss, att lagar av privaträttslig karaktär icke böra givas retroaktiv verkan. Tilldragelser, som timat, rättsförhållanden, som grundats under beståndet av en lag,

skola efter denna lag bedömas, och det rättsskydd, under vilket dessa rättsförhållanden hava uppkommit, får icke genom en lagändring betagas dem. Med hänsyn härtill har vid den föredragna paragrafen reservation av herr Vennersten m. fl. avgivits, till vilken jag ber att få yrka bifall.

*Förslag till
promulgations-
lag beträffande
vattenlagen.
(Forts.)*

Det har sagts såsom skäl för att utskottets förslag t. o. m. går längre i åsidosättandet av den utav mig här omnämnda satsen än Kungl. Maj:ts, att man borde möta deras åtgöranden, som med tanke på att den nya lagen skulle kunna komma att innehålla avsevärt strängare restriktioner i fråga om deras disposition över sin vattenkraft hava ingivit ansökningar å en tidigare tidpunkt för att därigenom tillskansa sig en obehörig förmån. Jag kan icke finna det obehörigt av den enskilde att sålunda tillvarataga sina intressen under bestående lags hägn, då man icke avser något annat. Och det lär väl vara uppenbart, att man genom en åtgärd som den av utskottet vidtagna även skulle komma att träffa dem, som icke med någon bitanke hava begagnat sig av den rätt, som hittills gällande lag lämnat dem. Det kan således icke heller från billighets-synpunkt vara skäl att avvika från den regel, som hittills iakttagits, åtminstone såvitt det gäller bestående lagar eller lagar, som hava annat syfte än att reglera på grund av särskilda omständigheter uppkomna tillfälliga förhållanden.

Herr ALEXANDERSON: Herr talman! Jag anhåller däremot att få yrka bifall till utskottets hemställan. Reservanternas säga här i sin reservation, att utskottets förslag utgör en högst betänkelig kränkning av den moderna rättsuppfattningen. Det förefaller mig dock, som om den ärade talaren som nyss hade ordet, modifierade detta uttalande rätt betydligt, då han endast sade, att här föreligger en avvikelse från regeln att en privaträttslig lag icke bör givas retroaktiv verkan. Förhållandet är, att denna lag måste anses innehålla icke blott rent privaträttsliga och processrättsliga utan även andra bestämmelser av publik natur. Beträffande dessa processrättsliga och övriga offentlighetsrättsliga bestämmelser är det i fullkomlig överensstämmelse med gamla och erkända principer inom lagstiftningen, att lagen skall tillämpas även på sådana mål och ärenden, som redan äro anhängiggjorda vid den tidpunkt, då den nya lagen träder i kraft. Beträffande de privaträttsliga delarna av lagen återigen måste man säga, att denna lag genomgående bereder sökanden — och här är icke fråga om andra än ansökningsmål — väsentliga förmåner utöver vad nu gällande lag ger. Sökanden kan följaktligen icke beklaga sig över att de nya reglerna av privaträttslig art tillämpas. Men icke heller begär man någon orättfärdighet mot motparten i det anhängiggjorda målet, ty det förhåller sig ju enligt vår rätt så, att sökanden är berättigad, om han så vill, att återkalla sin ansökning för att sedan lämna in en ny, efter det att den nya lagen trätt i kraft. Således är det för honom möjligt att i fråga om dessa privaträttsliga regler ändock framtvinga, att den nya lagen blir tillämplig. Ifråga om

Förslag till
promulgations-
lag beträffande
vattenlagen.
(Forts.)

de privaträttsliga förhållandena är det således ingen — synes det mig — som kan känna sig kränkt av ifrågavarande regel.

Ifråga om de publikrättsliga reglerna återigen står, som sagt, vad Kungl. Maj:ts förslag åsyftat i överensstämmelse med goda och erkända lagstiftningsprinciper. Det är sant, att utskottet funnit sig böra skärpa dessa bestämmelser, men det har efter min uppfattning skett på fullgoda skäl. Det är ju bekant, att den svenska vattenkraftsföreningen funnit sig oförhindrad att till strömfallsägare landet runt i början av detta år utsända cirkulär, däri man gjorde vederbörande uppmärksamma på den möjlighet som föreläge, att den nya lagen skulle komma att bli tillämplig på de ansökningar, som gjordes redan vid en tämligen tidig tidpunkt av detta år. Härigenom föranledde föreningen strömfallsägarna att redan i februari eller början av mars lämna in sina ansökningar, och följden har blivit att ansökningar angående byggnadsärenden, som icke äro i färdigt skick, blivit under denna tid i osedvanlig omfattning inlämnade. Men det kan icke vara överensstämmande med den auktoritet, som bör tillkomma lagstiftningen, att syftet med dess bestämmelser, i detta fall övergångsbestämmelser, på detta sätt blir omintetgjort; utan det måste efter vår uppfattning vara det enda riktiga, att staten inskrider däremot i den form, att det ger lagstiftningen i någon mån retroaktiv karaktär. Herr Gezelius ville göra gällande, att man ju icke gör någonting annat, än vad man är i sin fulla rätt att göra, om man under den tid, som en viss lag gäller, anhängiggör ett visst ärende, och det skall jag för min del gärna vara med på. Men jag vill säga, att lagstiftaren å andra sidan är i sin goda rätt att skriva lagen så, att den icke kan användas på ett sätt, som komme i strid med lagstiftarens syfte. Om lagstiftaren ställer sig på den ståndpunkten, att den gamla lagen skall gälla för redan anhänggjorda ärenden, klandrar jag icke den, som begagnar sig av den korta tid, som ännu må vara honom beviljad, för att bliva behandlad efter den lag, som han för sin del i sitt konkreta fall finner vara mera gynnsam än den nya lagen. Men detta innebär å andra sidan, att lagstiftningen bör vidtaga åtgärder, för att icke dess egna syften må motverkas.

Med anledning av vad jag anfört, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Gezelius: Herr talman! Den siste ärade talaren har i sin förklaring lagt, jag vågar säga, en ursäkt, varför man här inbjuder till att medvetet bryta mot den av mig åberopade satsen, som förbjuder lagstiftaren att skapa civilrättsliga bestämmelser av retroaktiv karaktär, då han sade, att denna lag skulle i visst avseende och för vissa strömfallsägare medföra förmåner. Det är samma huvudgrundsats, på vilken lagförslaget även i vissa andra delar är byggt, nämligen att man ger åt somliga och tar av andra. Man får en facit, som utjämnar det hela. Jag är förvissad om att kammaren icke heller i detta stycke skall vara villig att följa metoden.

Herr A l e x a n d e r s o n: Herr talman! Vad herr Gezelius nu yttrade föranleder mig till en liten replik.

Förslag till
promulgations-
lag beträffande
vattenlagen.

(Fortw.)

Då herr Gezelius trodde, att vad jag yttrade skulle gälla närmast såsom *ursäkt* för vad utskottet föreslagit, — ja så är det ägnat att mäta vidden av den meningsskiljaktighet, som i denna principiella punkt råder oss emellan och över huvud taget högern och vänstern emellan. För den uppfattning, som företrädes av herr Gezelius, är det lagstiftningens skyldighet, om den vill vara lojal, att bereda frihet för dem, som hava att följa lagen, att göra sig till godo alla möjligheter att krypa undan en ny lagstiftning, som är stiftad till allmänt väl. För oss däremot framstår detta förfarande närmare såsom någonting, som med ett gammalt latinskt uttryck plägar betecknas såsom gjort *in fraudem legis*, ett kringgående av lagen helt enkelt. Det är så långt ifrån att jag vill be om någon ursäkt för den ståndpunkt utskottet intagit, att det fastmer förefaller mig rätt svårt att ursäkta svenska vattenkraftsföreningen för vad den gjort, då den ansett lämpligt att till strömfallsägarna rikta en uppmaning, sådan som här förekommit.

Vad åter beträffar att herr Gezelius vill karaktärisera denna lagstiftnings fel och svagheter med detta, att den ger åt den ena och tar av den andra, förhåller det sig med den saken helt enkelt så, att varje lagstiftning, som har att göra med dessa permanenta förhållanden, som angå rätt till jord och vatten o. dyl., nödgas ingripa på sådant sätt, att den utan tvivel i de konkreta fallen blir missgynnande för den ena, medan den gynnar den andra. På detta förhållande kunna anföras talrika exempel i här föreliggande lagförslag även beträffande sådana delar, som icke föranlett någon anmärkning från de ärade reservanternas sida. Så förhåller det sig t. ex. ifråga om det sätt, varpå gränslinjen i vattnet dragits upp mellan motliggande strandägare. På samma sätt förhåller det sig med det sätt varpå man förfarit beträffande kungsådra. Även om man följer den av reservanterna föreslagna, av mig tidigare i dag kritiserade linjen, kommer det förfarande, att man numera låter å ena sidan kungsådra omfatta mindre del av vattenmängden men å andra sidan kungsådrentresserna göra sig gällande icke endast ifråga om vattenmängd utan även ifråga om fallhöjd, att verka i de konkreta fallen på detta ojämna sätt. Jag skulle kunna räkna upp många dylika exempel, och vi komma att få göra med dem i större skala, när vi en gång komma fram t. ex. till ny lagstiftning om gränser i vatten. Detta är således någonting som bottnar i själva arten av den rättsliga reglering, varom här är fråga. Då blir blott frågan den, om lagstiftningen verkligen bör ställa sig på den ståndpunkten, att den lämnar de enskilda tillfälle att så att säga spekulera i, huruvida lagstiftningen för deras konkreta fall råkar vara gynnsammare efter äldre än efter ny lag. Enligt reservanternas sätt att se saken bör det för en strömfallsägare vara lämnat fritt tillfälle att beräkna, huruvida han vill hava sitt ansökningsärende behandlat efter den gamla eller den nya lagen. Han blir med deras ståndpunkt suveränt bestämmande i detta avseende,

Förslag till
promulgations-
lag beträffande
vattenlagen.
(Forts.)

eftersom det står honom fritt att anhängiögöra och fullfölja ett ansökningsärende om byggande i vatten eller icke. Men det är enligt vår uppfattning alldeles oriktigt, att den enskilde lämnas tillfälle att på detta vis utnyttja lagstiftningens möjligheter.

Efter härmed slutad överläggning gjordes jämlikt de beträffande nu föredragna paragraf framställda yrkandena propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare på bifall till den av herr Vennersten m. fl. vid paragrafen anförda reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av utskottets ifrågasvarande lagförslag.

Godkändes.

3:o)—9:o) *De av utskottet förordade lagförslagen.*

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten B.

Om rätt för
kronan att till-
lösa sig vissa
slag av ström-
fall.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar rätt kunde medgivas kronan att, i annat fall än expropriationslagen medgäve, för tillgodoseende av allmänt behov tillösa sig oobeyggt eller ej tillfullo utnyttjat strömfall i ändamål att tillgodogöra vattenkraften, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

I anförd reservation hade herrar *Vennersten, Cedererantz, Gezelius, Barthelson* och *Gustafsson*, friherre *Langenskiöld* samt herrar *von Sydow* och *Lübeck* på återopade grunder yrkat avslag å utskottets hemställan under punkt B).

Herr *Gezelius*: Herr talman! Vid denna punkt har avgivits en reservation av herr *Vennersten* m. fl., till vilken jag ber att få yrka bifall. Jag kan såsom stöd för detta yrkande återopade uttalande, departementschefen gjort i ärendet, i det att han, såsom reservanterna redan framhållit, finner en initiativrätt av den karaktär, utskottet ifrågasätter, otvivelaktigt innebära en högst väsentlig avvikelse från nu gällande vattenlagstiftnings grundsatser. Det synes mig också uppenbart, att en sådan initiativrätt i själva verket skulle innebära ett godkännande i princip av en statens

expropriationsrätt av helt annan karaktär, än nu gällande lag erkänner. Vid sådant förhållande har det syntts att redan av principiella skäl icke ens ett yrkande på utredning i frågan bör vinna riksdagens bifall. Man har icke heller kunnat påstå, att något behov av en sådan initiativrätt nu skulle föreligga, än mindre att det skulle komma att föreligga, om lagförslagen antagas.

Vidare lär det väl vara påtagligt, att det syfte, man avser sig att vinna genom ett sådant initiativinstitutets införande, skulle man icke kunna tillgodose om man begränsade statens rätt gentemot enskilda i ifrågavarande hänseende till icke utbyggda vattenfall. I det allmännas intresse ligger nämligen, ej endast att vattenkraften verkligen utnyttjas utan att den utnyttjas på ett rationellt sätt. Den principiella gränsen måste därför dragas så, att den omfattar rätt till initiativ angående såväl bebyggda som obebyggda vattenfall; och då ser jag icke var man skall finna den väsentliga skillnaden häremellan och mellan befogenheten från statens sida att öva kontroll och bestämmanderätt angående det sätt, på vilket ett utbyggt vattenfall utnyttjas. Det statens förmynderskap över den enskilde företagaren en sådan ordning skulle medföra synes mig vara till sin principiella innebörd av den art, att kammaren enligt min mening bör med synnerlig försiktighet mottaga detta förslag även om detsamma har en mjukhet i formen, som gör att det på något håll måhända skulle verka något mindre avskräckande.

Herr Alexanderson. Herr talman! Redan tidigare har jag haft tillfälle att opponera mig mot de reservanter, som önska, att man omedelbart och inom den nu föreliggande lagstiftningens ram skulle skrida till bestämmelser, som tillgodosåge en sådan initiativrätt, som det i förevarande av utskottet föreslagna skrivelse är fråga om. Jag ger departementschefen också rätt uti, att det på ganska särartat sätt skulle avvika från de grundsatser, varpå vattenlagsförslaget är byggt, om man här skulle inblanda den frågan, och jag tror, att lösningen dessutom skulle visa sig tekniskt så pass invecklad, på grund av att så många olika hänsyn måste tagas, så många olika omständigheter beaktas, att det icke läte sig göra för riksdagen att på rak arm tillägga de erforderliga bestämmelserna i sådant hänseende, även om man funne saken riktig.

Däremot är jag och de som med mig hava bestämt utskottsutlåtandet av en avvikande uppfattning, försä vitt man vill göra gällande att det föreslagna stadgandet skulle vara någonting alldeles nytt och avvikande från de grundsatser, som behärska vår expropriationslagstiftning. I expropriationslagens 1 § finnes bland de behov, som kunna tillgodoses genom expropriation, upptagna ändamål, som det enligt lag eller författning tillkommer kommun eller annan dylik samfällighet att tillgodose. Det har genom denna bestämmelse blivit möjligt för en kommunal bildning, som vare sig för kommunens egna allmänna inrättningar, belysning o. s. v. eller t. ex. för uppmuntrande av småindustri o. d. inom

Om rätt för kronan att tilllösa sig vissa slag av strömfall.

(Forts.)

Om rätt för kronan att tilllösa sig vissa slag av strömfall.

(Forts.)

kommunen behöver vattenkraft, att expropriationsvis förvärva sådan. Och det är alldeles givet, att Kungl. Maj:t vid tillämpningen av detta stadgande måste komma att taga den starkaste hänsyn till huruvida ett till expropriation ifrågasatt vattenfall verkligen redan är använt i den enskilda produktionens tjänst eller huruvida vattnet där får, som det heter, löpa fåfängt sin kos. Det kan verkligen inträffa och har, efter vad som under utskottets behandling upplysts, inträffat i olika delar inom landet, att stora sammanslutningar med god ekonomi så att säga reserverat åt sig strömfall, som de för överblickbar tid icke ärna utnyttja, men som de vilja hava i reserv för framtida behov. Men det kan icke vara god nationalekonomisk metod att på det sättet lägga en död hand över en tillgång, som kanske är av största vikt för de allmänna näringarnas framsteg inom den kringliggande bygden. Nu är det emellertid så, att det vad landskommunerna särskilt angår i stor utsträckning icke är möjligt för kommunerna att begagna sig av den expropriationsmöjlighet, som den allmänna expropriationslagen bereder. Den möjligheten står framför allt de stora stadskommunerna med de stora ekonomiska resurserna till buds. Men det kan icke dess mindre vara förhållandet att det föreligger ett verkligt och trängande bygdebehov, att vattenfallet utnyttjas. Om den enskilde utbygger sitt fall, kommer det kommunala behovet att tillgodoses i kraft av de bestämmelser om skyldighet att avstå en del av kraften till bygdekraft, som förefinnes här i lagförslaget, och om vilka vi i princip äro ense. Men om han icke gör det, går kommunen miste om möjligheten att bliva elektrifierad, ehuru det vore för densamma av stort behov. Det har också från högerhall inom utskottet givits ett erkännande av det produktiva syfte, den produktiva tanke, som ligger till grund för uppslaget att framtvinga strömfalllets monterande på det sättet, att man ställer i strömfallsägarens val att själv utbygga det eller att avstå det till det allmänna för att utnyttjas till allmänt väl.

Jag tror, att det vore naturligtast, att man anknöte till befintliga stadganden inom expropriationslagstiftningen, om man vill hava en lagstiftning till stånd i det här avseendet. Emellertid vill jag icke neka till, att det möter vissa svårigheter och att det är en ganska delikat sak att avgöra, huruvida icke en strömfallsägare har fullt plausibla skäl, varför han tills vidare låter sitt strömfall vara outnyttjat, och på den grund icke bör vara utsatt för ett sådant ingrepp, som här avses. Men på vad sätt det bör förekommas, att stadgandet tillämpas på ett allt för hårdhänt sätt, må bliva den avsedda utredningens sak att reda ut; och det är ingenting annat här begärt än att Kungl. Maj:t skall lägga sig ombord med frågan i form av en utredning, huruvida och under vilka förutsättningar kronan i det syfte jag nämnt må kunna taga initiativ till strömfalllets monterande. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten B).

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enligt

het med de yrkanden, som därunder förekommit propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med godkännande av herr Vennerstens m. fl. vid denna punkt avgivna reservation avslå utskottets hemställan; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Om rätt för kronan att tilllösa sig vissa slag av strömfäll.
(Forts.)

Punkterna C och D.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo lagutskottets utlåtande nr 65, i anledning av väckt motion angående ändring av 11, 12 och 13 §§ i lagen om skyddskoppypning.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare rörelsekapital för folkhushållningskommissionen m. m.;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i villkoren för lån från fonden för torvindustriens befrämjande samt anslag till kapitalökning för samma fond;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av fastigheter mellan kronan, å ena sidan, och Gimo-Österby bruks aktiebolag å den andra;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat under nionde huvudtiteln för täckande av vissa förskott;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till täckande av vissa förskott för expeditioner med fartyget Skagerak m. m.; samt

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition dels under punkt 53 gjorda framställning angående statskonsulent för landsbygdens elektrifiering dels ock under punkt 117 framställda förslag beträffande understöd åt föreningar för jordbrukskredit.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående omorganisation av skeppsgosseutbildningen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. nya av-
löningsstater
för marin-
läkarkåren
m. fl.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande flottans och kustartilleriets avlöningsanslag.

I den till riksdagen avlåtna, den 14 januari 1918 dagtecknade propositionen rörande statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen under femte huvudtiteln,

i punkten 4

dels att godkänna stater för flottans officerskår, för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår samt å dagavlöning till officerare och underofficerare vid flottan ävensom för mariningenjörkåren, för marinintendenturkåren, för marinintendenturkåren i flottans reserv, för reservmarinintendentsaspiranter, för marinläkarkåren samt för flottans poliskår av den lydelse, bilagorna nr 2—11 vid statsrådsprotokollet angående femte huvudtiteln utvisade;

dels ock att i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till avlöning för flottans kårer och stater, nu 6,341,969 kronor, med 233,727 kronor till 6,575,696 kronor;

och samt i punkten 38

dels att godkänna stat för kustartilleriets personal av den lydelse, bilagan nr 12 vid förenämnda statsrådsprotokoll angående femte huvudtiteln utvisade;

dels ock att i riksstaten för år 1919 öka förslagsanslaget till avlöning för kustartilleriets personal, nu 1,616,726 kronor, med 45,008 kronor till 1.661,734 kronor.

Kungl. Maj:t hade vidare i en till riksdagen avlåten, den 22 mars 1918 dagtecknad proposition (nr 341), under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bl. a., att med godkännande av den i statsrådsprotokollet förordade staten för flottans skeppsgossekår för år 1919, i riksstaten för samma år öka förslagsanslaget till avlöning för flottans kårer och stater, nu 6,341,969 kronor, med 269,922 kronor 50 öre till 6.611,891 kronor 50 öre eller i jämt tal till 6,611,892 kronor.

Slutligen hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 19 april 1918 dagtecknad proposition (nr 356) angående överflyttandet av underofficerskorpraler i 1. lönegraden vid flottan och kustartilleriet till en ny lägre underofficersgrad m. m., vilken i fråga om de i nu föreliggande utlåtande angivna framställningar hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, under återopande av vid samma proposition fogat utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden och med ändring i vissa delar av de i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln samt i propositionen nr 341 framställda förslag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna de i sistnämnda statsrådsprotokoll förordade staterna för år 1919 för flottans underofficerskår, för flottans sjö-

manskår, å dagavlöning till officerare och underofficerare vid flottan samt för kustartilleriets personal,

dels ock i riksstaten för år 1919 öka ej mindre förslagsanslaget till avlöning för flottans kårer och stater, nu 6,341,969 kronor, med 558,145 kronor till 6,900,114 kronor, än även förslagsanslaget till avlöning åt kustartilleriets personal, nu 1,616,726 kronor, med 160,418 kronor till 1,777,144 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angivna grunder hemställt, att riksdagen måtte

1:o) med godkännande av dels de vid utlåtandet fogade förslagen till nya stater för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår, för flottans skeppsgossekår, för marinläkarkåren samt å dagavlöning för officerare och underofficerare vid flottan (Bil. A—E), dels ock de vid statsrådsprotokollet över sjöförsvärenden den 14 januari 1918 fogade förslagen till stater för flottans officerskår, för mariningenjörkåren, för marinintendenturkåren, för marinintendenturkåren i flottans reserv, för reservmarinintendentsaspiranter och för flottans poliskår öka förslagsanslaget till avlöning för flottans kårer och stater, nu 6,341,969 kronor, med 546,396 kronor till 6,888,365 kronor;

2:o) med godkännande av det vid utlåtandet fogade förslag till stat för kustartilleriets personal (Bil. F.) öka förslagsanslaget till avlöning för kustartilleriets personal, nu 1,616,726 kronor, med 141,709 kronor till 1,758,435 kronor.

Herr Wrangel: Herr greve och talman! Beträffande marinläkarekåren erfordras det, enligt vad utredningen utvisar, en ökning av tre marinläkaretjänster av första graden och två marinläkaretjänster av andra graden. Kungl. Maj:t har emellertid reducerat detta till att tillstyrka de tre marinläkaretjänsterna av första graden, medan de två marinläkaretjänsterna av andra graden uteslutits, och statsutskottet har nu vidtagit en ytterligare reduktion, så att den föreslår till uppförande på stat endast ytterligare en marinläkarebeställning. Beträffande de övriga två marinläkaretjänsterna, som skulle beklädas av specialister i ögonsjukdomar, har utskottet däremot ansett att det kunde vara till fyllest, att ett arvode av 1,000 kronor åt vardera till två marinläkare ansloges för verkställande av ögonundersökningar. Jag begärde ordet för att uttala mitt beklagande över att det behov, om vars befintlighet jag är fullkomligt övertygad, icke kunnat tillgodoses. Frågan kräver nog en bättre lösning, och jag hoppas på, att sådan med säkerhet sker, då ärendet utan tvivel snart återkommer. Med det läge, som frågan nu har, och då det är alldeles klart, att man måste finna sig i vissa kompromisser i sådana här frågor, har jag icke reserverat mig, och jag har ej något yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förvarande utlåtande hemställt.

Ang. nya avlöningsstater för marinläkarkåren m. fl.
(Forts.)

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en statens kraftstation vid Motala samt för förberedande åtgärder för Vänerens reglering;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens deltagande i kostnaden för reglering av vissa till Dalälvens vattensystem hörande sjöar; samt

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag å 1918 års tilläggsstat för distributionsanläggningar för statens kraftverk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag för tillgodoseende av Sveriges importbehov av industriella råvaror.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av rörelsekapital för statens industrikommission för tillgodoseende av landets importbehov av industriella råvaror.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i nu förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte för beredande av rörelsekapital för statens industrikommission, att användas för tillgodoseende av landets importbehov av industriella råvaror, å tilläggsstat för år 1918 såsom utgift för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 30,000,000 kronor att utgå av tillfälliga lånemedel.

Herr Nilsson, Johan: Herr greve och talman! Jag hade nästan tänkt att begära ordet för en stund sedan, när första kammaren beviljade ett anslag till folkhushållningskommissionen på 85 miljoner kronor. Jag gjorde det emellertid ej, varför jag nu skall tillåta mig göra det uttalande, som jag kanske borde gjort i det sammanhangt.

Jag vill fästa uppmärksamheten på en sak, nämligen det uttalande, som statsutskottet har gjort med anknytning till sitt förslag i detta ärende. Det är samma uttalande ungefär, som gjordes då anslag beviljades till bränslekommissionen, och det lyder så: »Under uttalande av den förhoppningen, att industrikommissionen skall kunna icke blott återgälda det rörelsekapital, som ställts till dess förfogande, samt betäcka sina egna förvaltningskostnader, utan även erlägga ränta å det kapital, som av kommissionen disponerats, får utskottet tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande anslagsäskande».

Jordbruksutskottet hade icke gjort något sådant uttalande, men det synes mig vara lämpligt, att samma iakttagelse kommer till sin rätt, då det gäller beviljande av det anslag, som berör den frågan, liksom det berör denna. Det är naturligtvis så, att när åt dessa kommissioner, såväl vid detta tillfälle som även vid föregående tillfällen, beviljas så stora anslagssummor, så är detta av utomordentligt stor vikt, att det tillses, att dessa handhavas

på sådant sätt, att debet och kredit gå ihop. Jag har icke direkt anledning att misstänka, att så icke är förhållandet, men det kan ju dock befaras, att med den stora affärsverksamhet, som statens kommissioner bedriva, efterverkningarna kanske kunna bliva något annorlunda än man nu tänker sig.

Vid behandlingen av statsrevisorernas berättelse uttalades särskilt i andra kammaren rätt mycket klander mot dessa kommissioner, men icke mot industrikommissionen, därför att statsrevisorerna gent emot denna icke gjort någon anmärkning. Men det är dock en och annan sak, som kommer till ens kännedom, som man tycker förefaller ganska egendomlig, och då man försöker under hand taga reda på dessa förhållanden, har man mycket svårt att få några tillfredställande förklaringar. Det är ett par saker som beröra industrikommissionen, som jag vid detta tillfälle skall tillåta mig att vidröra, och det är dess prisbestämningar å vissa varor.

Det är exempelvis, när det gäller maximipris på hudar. Vid inköp av hudar har man två priser, vilket man haft mycket svårt att få förklaring på, vilken grund som kan ligga för detta. Det är nämligen så, att för de hudar, som levereras av offentliga slakthus i städerna, betalas det högre pris än för hudar, som levereras från exportslakterierna på landsbygden. Jag förhörde mig i kommissionen och försökte få förklaring på detta, men där svarades mig, att man icke kunde finna någon giltig anledning därtill, och därför anser jag det vara lämpligt att vid detta tillfälle taga upp den frågan och peka på, att om dessa kommissioner icke skola bli allt för impopulära hos allmänheten, gäller det att tillämpa rättvisa metoder, så att icke anmärkingar kunna komma fram, som hava sådan grund för sig, som enligt min uppfattning denna har.

Jag skall vidare vidröra ännu en sak. När nu industrikommissionen har importen om hand av de flesta råvaror, som avse industriella artiklar, är det naturligtvis också av vikt, att man tillser, att de allra viktigaste behov inom landet bli fyllda, och det är en artikel, som enligt mitt förmenande är synnerligen viktig, nämligen bindgarn för jordbrukets behov för den kommande skörden. Det är icke blott den synpunkten, att jordbruket naturligtvis på grund av de arbetsmetoder, som tillämpats på senaste år, nödvändigt måste för att få skörden in i rätt tid hava garn till självbindarna, men det är också en annan synpunkt, som var och en som känner till dessa förhållanden mycket väl vet, nämligen att när man kan begagna självbindare, då man skördar säden, blir det mycket mindre spillsäd, än när man binder för hand. Jag vet icke, om denna sak blivit tillbörligt beaktad, men jag har icke ännu sett, att något kommit till offentligheten om att denna viktiga artikel kan distribueras ut till jordbrukarna i rätt tid. Men då jag finner det vara av utomordentlig vikt, att den synes böra vinna allt beaktande, har jag velat vid detta tillfälle fästa uppmärksamheten på densamma, och hoppas jag den skall tillbörligt beaktas.

*Anslag för
tillgodoseende
av Sveriges
importbehov
av industriella
råvaror.*

(Forts.)

Anslag för
tillgodoseende
av Sveriges
importbehov
av industriella
råvaror.

Det var endast dessa saker, jag ville fästa uppmärksamheten på, och jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Åkesson, Nils: Herr greve och talman! Då den föregående ärade talaren har vidrört särskilt en sak beträffande industrikommissionens prispolitik, nämligen priset på hudar, kan jag icke uraktlåta att i detta sammanhang säga några ord i den saken. Som det torde vara bekant, är det ett maximipris åsatt på dessa som på så många andra varor, och det pris, som för närvarande är gällande för hudar, är 2 kronor 5 öre per kilogram. Nu är det emellertid förhållandet, att här, som den föregående ärade talaren erinrade, föreligga olika priser, om hudarna levereras från ett eller från ett annat håll. Om hudarna levereras från de offentliga slakthusen, få uppköparna betala ett pris, som med 10 öre överstiger det pris, som i övrigt är fastställt i den allmänna marknaden. Det har väckt litet uppseende bland lantbrukarna, detta förhållande, då det spelar en icke oväsentlig roll, denna tioöring, att det just skulle vara de offentliga slakthusen, som skulle åtnjuta denna förmån. Vi hava försökt att få någon förklaring över vad som egentligen kunde vara anledningen till denna prisskillnad. Man har då från hudbyrån hört, att det skulle vara för vissa förmåner, som de offentliga slakthusen kunna bereda gentemot exportslakterierna. Men när man kommer vederbörande närmare in på livet, har man icke kunnat få förklaring över vari dessa förmåner skulle bestå, som t. ex. icke andelsslakterierna också skulle kunna åstadkomma. Då ger man en annan förklaring, att det är bättre kvalitet på hudarna. Det är enligt mitt förmenande en ren löjlighet, att man kan påstå, att en hud, som avdrages på en plats, skulle vara bättre än den man får på en annan, och även i det avseendet har icke någon tillfredsställande förklaring kunnat komma fram.

Varför jag yttrar mig här, är därför att från ett rätt stort slakteri i Skåne, ett av de största i landet, gjorts en framställning till Kungl. Maj:t, att detta slakteri och med det likställda slakterier skulle åtnjuta samma förmån beträffande hudpriserna, och detta ärende har varit remitterat till folkhushållningskommissionens jordbruksavdelning, där jag haft tillfälle att något titta på skrivelsen och haft litet med utredningen att göra. Jordbruksavdelningen för sin del tillstyrker på det livligaste, att exportslakterierna skola komma i åtnjutande av samma förmån som de offentliga slakthusen, men ännu har man icke hört av något resultat därav. Huruvida detta ärende fortfarande ligger i industrikommissionen eller i gott förvar i jordbruksdepartementet, har jag mig icke bekant, men såvitt jag vet har intet svar kommit fram.

Nu skulle man kunna säga, att det är en ganska oväsentlig sak, och att den icke spelar så stor roll, men det gör icke så litet till saken. Jag kan nämna, att för ett slakteri, som jag har något att göra med, och som ingalunda är bland de största, enligt

beräkningar, som vi gjort, det innebär icke mindre än 7,000 kronors prisskillnad, om vi kommit i tillfälle att åtnjuta det pris, som betalas vid offentliga slakthus. Detta är icke så oväsentligt för lantbrukarna, då åtminstone, som det är i Skåne, den övervägande, — ja, det är kanske icke rätt att säga den övervägande, men en väsentlig del av slakten sker på andelsslakterier, där den som är leverantör av kreaturen själv är delägare, och det sålunda ländertill jordbrukets eget bästa, i händelse dessa högre priser kunna tillgodoräknas vid andelsslakterierna, i stället för, som det sker vid offentliga slakthus, där vem som helst har tillfälle att föra djur till slakt. Då stannar detta högre pris, denna vinst i den enskilde kreaturshandlaren ficka. Jag kan således icke finna, att det är någon rättvisa som här tillämpas, och jag skulle gärna önska, att rättelse i det avseendet kunde ske, och det är därför jag nu i detta sammanhang velat bringa frågan på tal.

Anslag för tillgodoseende av Sveriges importbehov av industriella råvaror
(Forts.)

Herr statsrådet Petersson: Med avseende å det påtalade priset på hudarna har jag mycket litet upplysningar att lämna, jag kan endast säga till den siste talaren, att, såvitt mig är bekant, ligger icke den frågan, som han talade om, eller den framställning, över vilken folkhushållningskommissionen yttrat sig, i något förvar i jordbruksdepartementet. Sannolikt är, att den frågan gått den andra vägen genom industrikommissionen till finansdepartementet. Jag känner emellertid icke till, att den är förvarad i jordbruksdepartementet.

Med avseende på frågan om bindgarnet ber jag att få säga, att ingenting har underlåtitits för att få den frågan ordnad, men i dessa tider är det mycket man önskar få ordnat på tillfredsställande sätt utan att hava lika stora möjligheter att få det ordnat på tillfredsställande sätt. Emellertid har man här haft dels att tillse, vad som kunde fås utifrån och dels att, därest den möjligheten icke vore till finnas, vad som kunde göras inom landet för att få tillverkning till stånd av bindgarn. Båda vägarna hava verkligen varit anlitade i den mån det varit möjligt. I det avtal, om vilket kammaren har sig bekant, att det är på väg att bli verklighet, ingår även en icke så obetydlig mängd av bindgarn, men det är små utsikter att få in något inom den tid som behövs för att det skall komma till nästkommande skörd. Vad beträffar tillverkningen inom landet är det icke obekant, att det icke är lätt att få in råvaror, hampa och sådant, som äro erforderliga för en sådan tillverkning. Man har därför måst tänka på att använda de resurser man har inom landet, nämligen i papper och en tillverkning således av spinnpapper. Det är icke många dagar sedan jag talade med industrikommissionens ordförande om den saken, och han sade, att man hade hopp om att få denna tillverkning i gång inom de allra närmaste dagarna.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i nu ifrågakörande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 178, angående anvisande av anslag för förvärvande av aktier för statens räkning i Limesforsen—Särna järnvägsaktiebolag, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

*Om inrättande
av en dräneringsfond
m. m.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en dräneringsfond m. m. ävensom tre i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 23 april 1918 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 357, hade Kungl. Maj:tt under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, med tillkännagivande att anslag till kapitalökning för år 1919 till täckdikningslånefonden icke komme att av Kungl. Maj:tt äskas, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att en särskild fond, benämnd dräneringsfonden, skulle inrättas för främjande under nu rådande kristid av täckdikningsföretag, från vilken fond, som skulle förvaltas av statskontoret, statslån finge tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna dräneringslån;

dels godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet föreslagna allmänna villkor och bestämmelser för lån ur denna fond;

dels medgiva, att fondens hela kapitaltillgång finge disponeras för det med fonden avsedda ändamål;

dels medgiva, att, där å dräneringslån, som från ifrågavarande fond utlämnats av hushållningssällskap, uppkommit förlust, Kungl. Maj:tt skulle äga att, på framställning av hushållningssällskapet och efter prövning av de i varje fall förekommande omständigheter, av fondens medel anvisa hushållningssällskapet gottgörelse för den lidna förlusten med skäligt belopp;

dels som kapitalökning för denna fond anvisa, att utgå av tillfälliga lånemedel, ej mindre å tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av kronor 3,000,000,
än även för år 1919 ett reservationsanslag av . . . » 6,000,000

dels för bestridande vid företaget, vartill lån ur dräneringsfonden utginge, av kostnader för dagtraktamenten och resekostnadsersättningar till vissa förrättningsmän och hos dem anställda tekniska biträden samt till arvoden åt täckdikningsförmän, allt i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkta grunder, anvisa under nionde huvudtiteln ej mindre å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av kronor 200,000,
än även å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av » 260,000;

dels å tilläggsstat för år 1918 anvisa till utbildningskurser för täckdikningsförmän ett reservationsanslag av kronor 25,000;

dels ock å tilläggsstat för år 1918 för anskaffande av mätning-instrument, att enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:tt meddelade utlämnas till begagnande åt tekniska biträden och täckdikningsförmän, anvisa ett reservationsanslag av kronor 50,000.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft tre inom riksdagen väckta motioner, nämligen,

1) nr 154 i andra kammaren, vari herr *Lindman* m. fl. hemställt, att riksdagen ville såsom bidrag till kostnaden för täckdikningar, som komme till utförande under år 1919, bevilja ett förslagsanslag 5,000,000 kronor att utgå med en tredjedel av kostnaden för en sådan täckdikning, som vunnit vederbörandes godkännande, och om rätt att av beloppet för sagda ändamål under år 1918 använda 2,000,000 kronor.

2) nr 200 i första kammaren, däri friherre *Hermelin* föreslagit, dels att riksdagen, med ändring av propositionen, måtte besluta, att av de belopp, som i propositionen äskats för bestridande av kostnaden för dagtraktamenten och reseersättningar till vissa förrättningsmän och hos dem anställda tekniska biträden m. m., måtte i mån av behov få, såsom bidrag till avlöning för assistenter åt lantbruksingenjörer, användas:

ej mindre för år 1918 högst kronor 27,600:—

än även för år 1919 högst kronor 55,200:—;

dels ock att riksdagen ville förklara, att som ledare såväl för täckdikningsplanernas upprättande och täckdikningens utförande som även för de utbildningskurser, som enligt propositionen avsåges att anordnas för utbildning av täckdikningsförmän, skulle i främsta rummet användas vederbörande lantbruksingenjör eller, om sådant ej kunde ske, länsagronom, jordbrukskonsulent eller annan person, som på grund av sin föregående verksamhet kunde av odlingsrådet förklaras vara därtill fullt lämplig.

3) nr 419 i andra kammaren, av herrar *Berg* i Staby och *Bengtsson* som begärt, att riksdagen, med ändring av propositionen, måtte besluta att i överensstämmelse med i motionen anförda grunder ställa till Kungl. Maj:ts förfogande under år 1918 för att i mån av behov användas såsom bidrag till assistenter åt lantbruksingenjörer högst 27,600 kronor av det till 200,000 kronor uppgående belopp, som i propositionen äskats för bestridande av bland annat kostnader för dagtraktamenten och reseersättningar till hos vissa förrättningsmän anställda tekniska biträden.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av andragna orsaker hemställt.

1) att riksdagen måtte, i anledning av förevarande proposition samt de av herrar *Berg* i Staby och *Bengtsson* ävensom friherre *Hermelin* väckta motionerna,

dels besluta, att en särskild fond, benämnd dräneringsfonden, skulle inrättas för främjande under nu rådande kristid av täckdikningsföretag, från vilken fond, som skulle förvaltas av statskontoret, statslån finge tilldelas hushållningssällskap, som förklarat sig villigt att utlämna dräneringslån;

dels godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet föreslagna allmänna villkor och bestämmelser för lån ur denna fond med därtill av utskottet föreslaget tillägg;

(Om inrättande
av en dräneringsfond
m. m.
(Forts.)

Om inrättande
av en dräneringsfond
m. m.
(Forts.)

dels medgiva, att fondens hela kapitaltillgång finge disponeras för det med fonden avsedda ändamål;

dels medgiva, att, där å dräneringslån, som från ifrågavarande fond utlämnats av hushållningssällskap, uppkommit förlust, Kungl. Maj:t skulle äga att, på framställning av hushållningssällskapet och efter prövning av de i varje fall förekommande omständigheter, av fondens medel anvisa hushållningssällskapet gottgörelse för den lidna förlusten med skäligt belopp;

dels som kapitalökning för denna fond anvisa, ej mindre å tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av kronor 3,000,000,

än även för år 1919 ett reservationsanslag av kronor 6,000,000;

dels för bestridande vid företag, vartill lån ur dräneringsfonden utginge av kostnader för dagtraktamenten och resekostnadsersättningar till vissa förrättningsmän och hos dem anställda tekniska biträden samt till arvoden åt täckdikningsförmän, allt i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkta grunder, med däri av utskottet i utlåtandet föreslagna ändringar, anvisa under nionde huvudtiteln ej mindre å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av kronor 200,000,

än även å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av kronor 260,000;

dels å tilläggsstat för år 1918 anvisa till utbildningskurser för täckdikningsförmän ett reservationsanslag av kronor 25,000;

dels ock å tilläggsstat för år 1918 för anskaffande av mätning-instrument, att enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t meddelade utlämnas till begagnande åt tekniska biträden och täckdikningsförmän anvisa ett reservationsanslag av kronor 50,000;

2) att herr Lindmans m. fl. motion måtte anses besvarad genom vad utskottet i punkten 1 hemställt;

3) att herrar Bergs och Bengtssons samt friherre Hermelins motioner, i vad de icke kunde anses besvarade genom utskottets under 1) gjorda hemställan, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade reservationer avgivits

dels av herrar Nilsson i Landeryd och Ingeström samt friherre Hermelin, som ansett, att utskottets motivering skulle haft viss avgiven lydelse;

dels ock av herr Paulson och greve Wachtmeister utan antydd mening.

Herr vice talmannen: Herr talman! Det är icke min avsikt att här framställa något yrkande, ty det anser jag nästan lönlöst, då man har framför sig ett så gott som enhälligt utskotts-betänkande. Men jag kan dock icke underlåta att här uttala några betänkligheter mot utskottets förslag.

Jag har icke någonting att erinra däremot, att den gamla avdikningslånefonden utökas på så sätt, att den kan bli tillgänglig även för flera jordbrukare än vad förut varit fallet. Och jag kan

ju icke heller göra några anmärkningar däremot, att ett belopp av icke mindre än 9 miljoner kronor anslås, ty jag tar aldeles för givet, att Kungl. Maj:t har klart för sig, varifrån dessa pengar skola tagas, trots de hundratals miljoner, som redan förut av riksdagen under innevarande år blivit anslagna, men mina anmärkningar gälla lånevillkoren.

*(Om inrättande
av en dräneringsfond
m. m.
(Ports.)*

Ibland grundförbättringar intager nog täckdikningen eller dräneringen ett av de allra främsta rummen, ty genom dräneringen underlättas i väsentlig mån jordens bearbetning, och även avkastningsförmågan höjes i hög grad. Arbetet bör således bliva fullt räntabelt, dock under förutsättning, att dikning utföres efter en av sakkunnig person uppgjord plan, vilket också fordras för att lån av statsmedel skall beviljas. Under sådana förhållanden, då företaget är räntabelt, kan jag icke förstå, varför man skall premiera de personer, som taga lån ur denna fond, och skänka dem en sådan premie som sju års räntefrihet. På lån ur den gamla täckdikningsfonden har det dock betalats ränta.

Det är också ganska egendomligt, att jordbrukarna skola fordra premier, så snart de begagna sig av några fördelar, som staten lämnar dem, under det att andra näringsidkare i vart land aldrig därpå göra anspråk. Utan knot betala de ränta å de lån, som beviljas dem från för olika ändamål bildade fonder.

Riksdagens offervillighet har — det kan icke bestridas — under de sista åren blivit mycket stor gent emot jordbruket, och det är icke annat än glädjande. Annat var det för tjugufem, trettio år sedan. Men denna offervillighet kan vara ödesdigert, och den kan även bli till skada. Man kan icke ha något att invända, ifall riksdagen med riklig hand understöder undervisningen för våra jordbrukare, det må nu ske i högre eller lägre fasta undervisningsanstalter eller ambulatoriska kurser eller genom konsulenter, ej heller om riksdagen understöder försöksverksamheten och även främjar förningsväsendet och underlättar avsättningsförhållandena m. m. Men att premiera sådana företag, som i och för sig själva äro räntabla, det kan jag för min del icke godkänna.

Det är icke mer än några få dagar sedan riksdagen beviljade mellan 2 och 3 miljoner kronor för att förstärka det s. k. norrlandska avdikningsanslaget och det allmänna avdikningsanslaget. Där föreskrevs, att staten betalar hälften av avdikningskostnaden icke allenast för odlingsbar jord utan även för sådan jord, som redan förut är odlad. Kan det verkligen vara behöfligt, att staten för jordbrukarna i mellersta och södra Sverige skall vidkännas dryga kostnader för dylika företag? Samma fråga kan man ställa sig, då nu ifrågasättes att bevilja lån mot 7-årig räntefrihet för att verkställa dräneringar.

Jag hade tänkt mig, att jordbrukarna någon gång skulle börja reagera mot detta premieringssystem, men det har icke blivit någonting av. Tvärtom, händerna räckas alltjämt ut för att taga emot nya gåvor, och inom riksdagen saknas ej de, som vilja giva. Det går till sist på så sätt att jordbrukarna icke kunna företaga

Om inrättande
av en drä-
neringsfond
m. m.
(Forts.)

sig någonting, utan att det skall ske med statshjälp. Och vad har det till följd? Jo, det försoffar, och det minskar dådkraften och väcker liknöjdhet. Staten skall naturligtvis understödja sådana företag, som jag nyss påpekade, men framför allt genom undervisning öka självkänslan och höja initiativkraften och väl ihågkomma att det är blott den starka strömmen, som med egna vågor kan gå genom havet.

Jag kan som sagt icke på något vis gilla detta system, som under de sista åren blivit infört, men vill ej, som jag nämnde, mot ett enhälligt utskott göra något yrkande.

Herr Paulson, Paul: Herr talman! Då herr vice talmannen framhöll sina betänkligheter beträffande det nu föreliggande utlåtandet från jordbruksutskottet, förmenande, att bidrag till något sådant som täckdikningen, vilket i och för sig var i hög grad lönande, skulle vara av beskaffenhet, att hos jordbruksidkarna förminska dådkraften och att det i stället skulle bli håglöshet och brist på företagsamhet hos dem genom en fortsatt premiering, så vill jag erinra därom, att det föreliggande förslaget ingalunda avser att få något slags permanent natur. Det är endast föreslaget, att fonden skulle få användas under nu rådande kristid. Det är ju så, att detta förslag är en länk i den kedja av liknande åtgärder, som under senare tiden vidtagits för höjande av livsmedelsproduktionen här i landet, för tillgodoseende av folknäringen, och det har också visat sig, att den form, som täckdikningsfonden hade förut, och de villkor, som då voro gällande, icke voro ägnade att i någon vidare grad så att säga stimulera lånens användning. Det har under de senaste åren gått av den fonden i medeltal endast 77,000 kronor per år, och man förstår ju väl, att med den ringa användningen får fonden naturligtvis så gott som ingen betydelse.

Beträffande behovet av täckdikning för åkerjorden förstår man ju väl, att detta föreligger, då man av betänkandet här ser, att det finns vissa provinser inom landet, där endast två procent av åkerjorden är täckdikad, och vi veta alla, att täckdikningen är något som är i hög grad ägnat att höja jordens avkastning, något som jämväl herr vice talmannen nyss vitsordade.

Det är ju visserligen så, att därigenom att staten ställer en sådan lånefond till disposition, blir det i hög grad betungande för statsbudgeten. Men vi veta också, att för dem som hava statsförvaltningen omhand här i landet finns det icke någon fråga, som för närvarande är så bekymmersam, som frågan om tillgodoseende av vår livsmedelsproduktion. Jag för min del kan icke taga på mitt ansvar att avvisa ett förslag som detta. Jag ber också att få erinra därom, att förslaget, som har framlagts av Kungl. Maj:t, har fått understöd av såväl produktionskommittén som jämväl lantbruksstyrelsen.

Det är alltför länge, som man här i landet förbisett betydelsen av denna fråga om tillgodoseende av våra livsmedel och över

huvud taget om vår självförsörjning så att säga här i landet, icke allenast beträffande livsmedelsproduktionen utan jämväl på andra områden. Det är alltför länge, säger jag, som man icke uppmärksammat denna fråga och ägnat densamma den uppmärksamhet, som den förtjänar. Det är de svåra förhållanden under vilka vi nu leva, som gjort, att vi nu äntligen fått ögonen öppnade för detta, och det torde väl under dessa rådande förhållanden från riksdagens och statsmakternas sida böra göras vad som kan göras i en fråga, som är av denna vitala och betydelsefulla beskaffenhet.

Som herrarna behagade finna, så har jag antecknat mig som reservant vid det nu föreliggande betänkandet. Jag har icke i reservationen angivit den ståndpunkt jag till betänkandet intager, men jag ber nu att få säga, att jag har hemställt om bifall till utskottets förslag med den motivering, som finns i den vid betänkandet fogade reservationen av herrar Nilsson i Landeryd m. fl. Det rör sig där om de bidrag, som skulle lämnas till hos lantbruksingenjörerna anställda biträden. Utskottet har föreslagit, att endast de biträden, som voro anställda hos lantbruksingenjörer, vilka fingo i uppdrag att utföra täckdikningsplaner och övervaka täckdikningsarbeten, skulle komma i åtnjutande av detta extra bidrag. Vi reservanter ha förmenat, att även de biträden, som äro anställda hos lantbruksingenjörer, vilka icke komma att få syssla med sådana täckdikningsplaner, skulle komma i åtnjutande av sådant bidrag, ty i annat fall skulle ja helt naturligt, då, som man vet, för det vanliga allmänna arbete, som lantbruksingenjörerna ha, dagsarvodet för deras biträde utgör endast 4 kronor 50 öre, men det för dem som syssla med täckdikningsplaner kommer att utgöra det dubbla, dessa lantbruksingenjörer, som ej få åt sig uppdraget att syssla med täckdikningsplaner eller att övervaka täckdikningsarbeten, bliva utan biträden, och biträdena skulle draga sig dit, där täckdikningsarbeten funnes att tillgå och där det dubbla dagsarvodet utbetalades. Detta är så mycket mera tydligt, som det är en hel del av våra lantbruksingenjörer, som ingalunda syssla med täckdikningsplaner.

Ja, herr talman, på grund av vad jag anfört ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag med den motivering, som finnes anförd av reservanterna.

Greve Lagerbjelke: Herr greve och talman, mina herrar! Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men när herr vice talmannen yttrat sig, så vill jag förklara, att jag för min del till fullo instämmer i hans yttrande.

Det föreliggande förslaget har sin grund i rådande kristidsförhållanden. Men nu har efter min uppfattning, de anspråk, som med anledning av dessa förhållanden ställas på statskassan till jordbrukets fromma, tagit ett sådant omfång, att det måste väcka de största betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt. Jag vill icke trötta kammaren med många siffror angående vårt statsfinan-

*Om inrättande
av en drö-
neringsfond
m. m.
(Forts.)*

Om inrättande
av en drä-
neringsfond
m. m.
(Forts)

siella läge, men jag kan icke underlåta att något framhålla de växande anspråken i nyssberörda avseende.

När herr jordbruksministern i januari i år anmälde de anslagsfrågor som berörde årets tilläggsstat, så uttalade han, att med anledning av dels förväntade anslagskrav från produktionskommittén och dels på grund av en framställning från lantbruksstyrelsen om anslag av tre miljoner kronor till utsädeslån borde upptagas ett förslagsanslag av fem miljoner kronor. Det var således ett beräknat överskott av två miljoner kronor för behov av nu föreliggande art. Men nu har sedermera i en kungl. proposition, som bifallits av riksdagen, angående bidrag till vissa odlingsföretag, begärts dels å tilläggsstat för i år ett reservationsanslag av 8,800,000 kronor dels ock å extra stat för nästa år ett reservationsanslag av 7,350,000 kronor. Detta gör tillhoppa 16,150,000 kronor; och då är att märka, att för det sistnämnda året har icke alls något belopp beräknats i budgeten för ändamålet. Vidare kommer härtill en del ganska väsentliga omkostnader för odlingsorganisationer. Den nu föreliggande kungl. propositionen avser ett anslag på tillsammans icke mindre än 9 miljoner kronor, varav 3 miljoner för i år och 6 miljoner för nästa år, förutom även här betydliga tilläggsanslag.

Om nu dessa belopp sammanläggas får man fram ett sammanlagt belopp av över 25 miljoner kronor, för vars tillgodoseende dock i budgeten endast beräknats ett belopp av säger 2 miljoner kronor. Jag har då heller icke räknat med en annan kungl. proposition, som också är antagen av riksdagen, nämligen den angående minimipris på viss spannmål och potatis. Vad detta kan komma att kosta, är omöjligt att beräkna ens med någon grad av sannolikhet, men då jag i dag frågade en intresserad medlem av jordbruksutskottet, vad han för sin del trodde, att kostnaden skulle belöpa sig till, så förklarade han: »Ja, nog kommer det väl alltid att gå till en femtio miljoner kronor!»

Inför dessa siffror måste man bli betänksam. Och icke kan man heller säga, att vårt finansiella läge berättigar till att fara fram alltför häftigt. Jag vill erinra om att i motiveringen till en i dessa dagar framlagd proposition angående krigskonjunkturskatt talas det om, att i år behöver, utöver vad i budgeten beräknats, av skattemedel uttagas cirka 60 miljoner kronor. För nästa år beräknas, att av skattemedel behöver uttagas ytterligare samma belopp. Därtill kommer, att utan tvivel för nästa års tilläggsstat behöver uttagas ett betydligt antal miljoner kronor av skattemedel, och vad som uttages lånevägen — ja, därom vill jag icke uttala mig i dag. Jag vill endast erinra om att herrarna samtliga i tidningarna i dagarna läst, att riksgäldskontoret får göra en liten nätt låneoperation på 550 miljoner kronor.

Jag vill nu framhålla ett, åtminstone efter min uppfattning, i detta sammanhang anmärkningsvärt förhållande, och det är, att i motiveringen till den förut av mig omnämnda propositionen angående anslag till vissa jordbruksföretag, förklarade jordbruksmini-

stern uttryckligen, att han i samråd med finansministern inhämtat, att hinder ur budgetssynpunkt ej syntes föreligga mot uppförande a riksstaten av då avsedda anslag. Ja, nu får jag säga, att ett sådant samråd förefaller mig så naturligt, att jag knappast förstår, varför detta intagits i den kungl. propositionen, ty jag förutsätter, att om icke finansministern ansett, att det var möjligt att få fram dessa medel ur budgeten, så skulle den kungl. propositionen aldrig hava framkommit. Men vad skall det betyda, att när det nu föreligger en proposition, som är till sitt syfte alldeles likartad den förra, så omtalar icke alls jordbruksministern, att han i detta fall samrått med sin kollega finansministern och därvid inhämtat, att det ur budgetssynpunkt icke möter något hinder att få fram medel till detta anslag. Ja, det kan ju vara en tillfällighet, men nog synes mig också förhållandet kunna vara, att finansministern börjar att hysa betänkligheter.

Jag får vidare säga, att hur det än må förhålla sig med dessa frågor, så anser jag, att den föreliggande propositionen icke bör av riksdagen bifallas. Det nu ifrågavarande anslaget avser dock ett företag på lång sikt; och jag kan icke föreställa mig, att dessa olycksaliga kristidsförhållanden skola räcka så länge, att man, medan dessa pågå, kan få någon nytta av detta anslag. Jag har svårt att komma ifrån den uppfattningen, att i grund och botten är detta anslag avsett att utgöra en slags present till jordbrukarna för att tjäna som en slags ekvivalent för alla de restriktioner, som de måste underkasta sig. Jag har den uppfattningen, att det vore bättre, att då nu restriktionerna otvivelaktigt i viss omfattning äro nödiga, man i stället skulle gå den vägen att söka göra dem så lätta som möjligt, att inskränka på dem i möjligaste mån. Gjordes detta, så skulle man slippa ifrån dessa presenter, och jag tror, att jordbruket skulle producera mera då.

Ja, nu har herr vice talmannen icke slutat med något yrkande, ehuru hans premisser uppenbart gingo på ett avslag. Han förklarade uttryckligen, att anledningen till att han icke gjorde något yrkande, var, att han stod mot ett så gott som enhälligt utskott och var övertygad om, att kammaren icke skulle annat än antaga utskottets förslag. Ja, det är jag också, men då jag har den bestämda övertygelsen för min del att propositionen icke bör antagas, så tillåter jag mig, herr greve och talman, det oaktat att yrka avslag.

Herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag kände igen den siste ärade talaren, så länge han rörde sig på det statsfinansiella området och framhöll, vilka belopp det här var fråga om och vilka svårigheter, som givetvis voro förbundna med att anskaffa dessa belopp o. s. v. Det tillhör så att säga hans ämbete — åtminstone betraktar han det på det sättet — att i varje fall, då det är fråga om dylika åtgärder framhäva dessa synpunkter, och mot det har jag ingen invändning att göra.

Men jag kände rakt inte igen honom, när han mot slutet av

*Om inrättande
av en dro-
neringsfond
m. m.
(Forts.)*

Om inrättande
av en drä-
neringsfond
m. m.
(Forts.)

sitt anförande framhöll som sin uppfattning, att detta förslag skulle vara någon slags ekvivalent till jordbrukarna för de många-handa restriktioner, som de blivit underkastade, och det tvång, som blivit lagt på deras näring. Det var någonting för mig alldeles nytt. Den ärade talaren lade sina ord så att han förmenade, att detta skulle vara något slags motiv för regeringen eller för mig för detta förslag. Jag skall då ärligt bekänna, att det motivet och den tankegången aldrig har rört sig i min hjärna. Jag har i stället ett helt annat motiv, och det tror jag, att vi litet var förstå, vilket detta är. Det är det, att ingenting i den situation, i vilken vi befinna oss, får eller kan underlätas för att utöka vårt eget jordbruks produktion, produktionen av livsmedel. Och jag undrar, vad den siste ärade talaren och alla andra, som nu hava betänkligheter och klandra dessa förslag, skulle hava sagt, om man suttit med armarna i kors och ingenting åtgjort för att i produktionens tjänst utnyttja de resurser vi äga. Jag tror knappast, att det skulle hava undgått mycket, mycket berättigade och mycket skarpa anmärkningar.

Jag skulle kunna instämma i det allra mesta åtminstone av vad herr vice talmannen uttalade här i fråga om betänkligheter mot att på detta sättet komma med statsunderstöd och statspremiering åt jordbruket och jordbrukarna som näringsidkare, därest vi hade levat under vanliga normala tider. Men det är det vi icke göra, och det är den synpunkten, som herr vice talmannen alldeles underlät att beröra i sitt anförande. Det är ju så, att det förslag, som här föreligger och nu är föremål för överläggning, såsom redan herr Paulson antydde, är en del av det kristidsprogram, som den s. k. produktionskommittén har utarbetat. När den första delen av detta program framlades för riksdagen — det var det förslag, som avsåg att främja nyodlingar — då yttrade man i denna kammare: »Sköt den jord, som redan är odlad, på ett bättre sätt, än nu är fallet, och först när vi ha nått fullkomning i det avseendet, kan man tänka på att börja odla nya områden och lägga dem under plogen.» Ja, jag minns, att jag då på den invändningen svarade: »Det ena skall man göra och det andra icke låta.» Jag tror också att man får se saken på det sättet. Nu har riksdagen det ena gjort: riksdagen har givit ett kraftigt stöd och gjort en viktig insats för att främja nyodlingen. Här är det fråga om att giva ett lika kraftigt stöd för att förbättra den jord, som redan är odlad, och bringa den i ett sådant tillstånd, att den kan alstra det mesta möjliga. Nu är det fråga om, huruvida riksdagen och kammaren vill fullfölja den plan, som den redan har slagit in på. Då gällde det att främja nyodlingar, nu gäller det att göra allt vad som kan göras för att höja avkastningen på den redan odlade jorden.

Jag skall nu icke alls här, i synnerhet för denna kammare, tala om betydelsen av täckdikning för jordbrukskulturen. Det är en sak, som torde vara väl känd och så väl känd, att icke ett ord behöver spillas därpå. Det har för övrigt erkänts av såväl herr

vice talmannen som av andra talare, som har haft ordet. Herr vice talmannen ansåg, att denna täckdikning har ett så stort värde för ökan det av jordbrukets avkastning, att den vore en räntabel affär, och att man därför icke borde särskilt understödja den. Ja, täckdikningens betydelse är stor. Det är helt enkelt icke möjligt att bringa jorden i ett sådant skick, att man kan få några fullgoda skördar, någon massproduktion därifrån, med mindre den är täckdikad. Men det är på samma gång så, att det kostar mycket pengar att täckdika jorden och det kostar mycket mer pengar än vanligt att göra det just i de tider, i vilka vi nu leva, både därför att arbetskostnaden är så oerhörd hög och därför att de material, som behövas ha stigit i pris så ofantligt. Då kan man befara, att i denna tid, då täckdikning bäst behöfves, den kommer att underlåtas, därest icke ett kraftigt handtag gives från statens sida.

Jag hoppas nu, att de herrar, som äro motståndare till detta förslag, hava observerat, att jag för min del har prutat något på produktionskommitténs förslag, så till vida som produktionskommittén hade föreslagit, att staten skulle lämna understöd i vissa fall utan återbetalningsskyldighet för ända till 33 % av kostnaderna för täckdikningen. Jag ansåg verkligen just av samma skäl, som herr vice talmannen framhöll, att man härvidlag borde stanna vid att giva räntefria lån, som skulle återbetalas på tämligen kort tid, varförutom staten skulle betala förräntningskostnaden o. dyl. Jag har sålunda nog icke varit främmande för just dessa synpunkter, som nu hava framhållits av herr vice talmannen, men jag har ansett, att det icke var möjligt att i den situation, i vilken vi nu befinna oss, helt enkelt lägga denna sak å sido. Jag hoppas också innerligt, att denna kammare icke skall avslå det förslag som nu föreligger.

Ännu ett par ord rörande den reservation, om vilken herr Paulson talade. Han ansåg, att man av detta anslag borde taga medel till att betala lantbruksingenjörernas biträden, vare sig dessa lantbruksingenjörer eller deras biträden vore anställda för det kristidsarbete, varom nu är fråga eller icke. Frågan om arvode åt lantbruksingenjörernas biträden är för visso en aktuell fråga. Olyckan är bara den, att framställning om dessa arvoden framkom från lantbruksstyrelsen så sent, att det icke var möjligt att i år komma fram med proposition därom, i synnerhet som hela arvodesfrågan för lantbruksingenjörerna och deras biträden är föremål för utredning i den s. k. lantmåterikommissionen tillsammans med hela lantmåterifrågan. Man har emellertid försökt att åtminstone förbättra dessa biträdens ställning därigenom, att man givit dem rätt i större utsträckning att få reseersättning och dagtraktamente. Det har Kungl. Maj:t ansett sig kunna göra utan riksdagens medverkan med anlitan de av reseanslaget. Men att nu gå till väga på det sätt, som herr Paulson påyrkat, nämligen så att man skulle av detta anslag, som är ett kristidsanslag, avsett för täckdikning, avlöna en kår för arbeten, som icke ens ligga inom ramen av denna

*Om inväntande
av en drä-
neringsfond
m. m.
(Forts.)*

*Om inrättande
av en drä-
neringsfond
m. m.
(Forts.)*

fraga, anser jag vara ganska betänkligt. Utskottet har nu gått en medelväg, och sagt, att man må av detta anslag taga medel för avlönande av lantbruksingenjörernas biträden, då lantbruksingenjörerna äro engagerade just för detta arbete, nämligen täckdikning. Så ligger ju utskottets förslag, och redan detta är ju ett frågående från Kungl. Maj:ts proposition, mot vilket jag emellertid icke skall göra någon invändning, om nu riksdagen accepterar denna utväg. Men att här lägga över ett ganska väsentligt belopp från detta anslag till avlöning åt lantbruksingenjörernas biträden i allmänhet, det kan jag knappast anse vara riktigt klokt eller överensstämmande med sunda principer.

Friherre Hermelin: Herr greve och talman! Då jag tillhör den grupp av reservanter, som antecknat sig vid utskottets hemställan i detta betänkande med yrkande om en ändring i motivering, vilken reservation av utskottets ledamöter från denna kammare undertecknats av herr Ingeström och mig och från andra kammaren av herr Nilsson i Landeryd, skall jag be att i detta avseende få yttra några ord.

Först vill jag dock något uppehålla mig vid frågans allmänna betydelse, särskilt med anledning av greve Lagerbjelkes yttrande. Jag kan ju till en del instämma med honom i vad herr vice talmanen nyss yttrade, att alla dessa anslag till jordbruket taga en mycket stor omfattning. Jag har en gång förut i denna kammare uttalat, att jag icke kan annat än beklaga, att alla dessa krav på statskassan för jordbruksproduktionens höjande icke hava förelegat samtidigt hos jordbruksutskottet. Kanske man då skulle kunnat vidtaga vissa jämkningar. Särskilt om man hade ställt detta anslag vid sidan av det stora odlingsanslaget, tror jag, att detta hade kunnat jämkas något med hänsyn till nu ifrågakvarande anslag. Jag vågar nämligen i motsats till greve Lagerbjelke påstå, att detta täckdikningsarbete icke är att ställa en jordförbättring på långt sikt, snarare tvärtom. Ett odlingsarbete ater ställes på relativt lång sikt, men åtgärder i form av täckdikningsarbete äro givetvis den allra förnämligaste lösningen att hastigt höja produktionsförmågan hos viss jord. Det är endast att beklaga, att just denna rätta tekniska behandling av vårt svenska jordbruk icke tagit den omfattning i olika delar av vårt land som skulle vara önskligt. Herr Paulson omnämnde en tabell, som är bifogad betänkandet och av denna tabell ser man, hur somliga provinser äro uppe nästan i en täckdikning av 82 % av sin areal, under det att somliga äro nere betydligt därunder, ända till 1,7 %. Om vi taga greve Lagerbjelkes gamla län — jag vet ju, att greve Lagerbjelke numera tillhör icke Stockholms län utan Stockholms stad — så är täckdikningsprocenten där endast 3,1 %.

Jag är övertygad om att den uppfattning, åt vilken greve Lagerbjelke nu givit uttryck, den har han uttalat mindre som jordbrukare och kanske mera som finansman, åtminstone som sakkunnig på låneväsendet. Det är ju betänkligt, att man spänner

budgeten på detta sätt. Men när det här är fråga om att verkligen på ett rationellt sätt försöka höja produktionen och försöka att få sådana siffror, som dem jag nyss nämnde, 1,7 % och 82 %, utjämnade till produktionens bästa, då vågar jag påstå, att staten måste göra ett ingripande, som är så mycket mer påkallat med hänsyn till de kristider, vilka vi nu genomleva.

Jag måste instämma med chefen för jordbruksdepartementet i vad han yttrade och säga, att icke heller jag kan förstå, att detta anslag skulle vara någon present till jordbrukarna. Jag vill mera fatta det som en maning för jordbrukarna att raska på med täckdikningen. Den jordbrukare, som icke under denna korta frist, som det här är fråga om, icke vill begagna sig av anslaget, kommer givetvis i efterhand, och landet är att beklaga, om täckdikningen blir eftersatt.

Den reservation, som jag först omnämnde och som av mig jämte herrar Nilsson i Landeryd och Ingeström här har avgivits, avser endast motiveringen. Vi instämma med utskottsmajoriteten i dess hemställan, men motiveringen vilja vi hava ändrad just i det avseende, som först berördes av herr Paulson och sedermera jämväl av chefen för jordbruksdepartementet. Den grundar sig på en motion, som har avgivits i andra kammaren av herr Berg i Staby och herr Bengtsson samt i första kammaren delvis även av mig. I motionerna ha framhållits, att lantbruksingenjörerna icke kunna beträffande de vanliga vattenavlednings- och avdikningsföretagen — vilka inom parentes sagt torde vara lika viktiga som och delvis sammanfalla med här ifrågavarande arbeten, för vilka medel skola tagas från dräneringsfonden — icke äro i tillfälle att erbjuda sina assistenter här föreslagna dagtraktamente av 9 kronor, då det enligt författning endast skall utgå med 4 kronor 50 öre. Följden blir naturligtvis den, att dessa assistenter, som icke äro fast anställda, söka sig bort från lantbruksingenjörerna och gå till dessa arbeten under dräneringsfonden. På detta sätt blir kanske lantbruksingenjörernas arbete delvis omöjliggjort. Nu har utskottet följt reservanterna — det vågar jag påstå i motsats till chefens för jordbruksdepartementet framställning — i så måtto att utskottet har sagt, att de lantbruksingenjörer som av odlingsråden anmodats som ledare, för sina assistenter vid de arbeten, som de förrätta i ordinarie tjänst, skola få denna s. k. reglering, d. v. s. de skola få en utjämning, så att de få ungefär samma arvode för ordinarie förrättning som för dräneringsarbeten. Detta är ju att gå halva vägen. Vad vi reservanter hava velat och som tager sig uttryck i vårt förslag till ändring i motiveringen, är att detta bidrag skall utgå till lantbruksingenjörerna vare sig de fatt i uppdrag att leda ifrågavarande täckdikning enligt dräneringsfonden eller ej. Vad chefen för jordbruksdepartementet tycktes vilja göra gällande, att utskottets majoritet ökat arvode endast vid förrättning enligt dräneringsfonden, är kanske icke överensstämmande med utskottets hemställan. Det står på sidan 36, i fråga om bidrag till avlöning åt biträden hos lantbruksingenjörer, att då dessa

*Om inrättande
av en dräneringsfond
m. m.
(Forts.)*

Om inrättande
av en drä-
neringsfond
m. m.
(Forts.)

leda ifrågavarande förrättningar, regleringen avser ersättning för biträde vid lantbruksingenjörernas *ordinarie förrättningar*. Jag tror, att utskottets motivering på denna punkt är olycklig, och att vi därför böra taga steget fullt ut.

Jag hade i min motion även påpekat en annan sak, vartill jag dock icke kommer att nu här yrka bifall. Jag ville i min motion gå tillbaka till produktionskommitténs förslag att i främsta rummet lantbruksingenjörerna skulle anmodas att leda täckdikningsföretagen. Såsom herr vice talmannen mycket riktigt nyss framhöll, äro dessa täckdikningar en så viktig sak, att man vid dem bör hava en absolut sakkunskap till hjälp. Då ärendet var remitterat till lantbruksstyrelsen, gick styrelsen ännu längre och ville, att lantbruksingenjörerna skulle i alla fall anmodas. Det kan ju dock under vissa omständigheter inträffa, att lantbruksingenjörerna icke äro tillgängliga för att utöva detta ledarskap, och därför ansåg jag för min del att man kunde gå tillbaka till produktionskommitténs förslag. Chefen för jordbruksdepartementet hade, som jag kan förstå på grund av en inläga från jordbrukskonsulenter och agronomer, ansett, att odlingsråden borde kunna taga vem som helst, vare sig lantbruksingenjörer, jordbrukskonsulenter eller agronomer, och utskottet har därvidlag följt departementschefens förslag. Nu är det min förhoppning, att de blivande odlingsråden i detta avseende komma att bliva mera förtänksamma än vad såväl chefen för jordbruksdepartementet som utskottet hava varit. Jag skall emellertid icke i denna del framställa något yrkande, utan jag skall, herr greve och talman, be att få sluta med att yrka bifall till utskottets förslag och, i likhet med herr Paulson, jämväl bifall till den av reservanterna föreslagna motiveringen.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall endast be att få uttala min stora tillfredsställelse över de ord, som jordbruksministern här har uttalat. nämligen att icke heller han tycker, att det är fullt lämpligt, att man vid utlämnande av lånet till jordbrukarna för produktiva ändamål även lämnar premier. Detta ger mig förhoppning att tro, att när en gång dessa kristider, på vilka herr statsrådet nu skyllde, bliva slut, vi skola bli befriade från detta premieringssystem. Jag måste dock påpeka, att, såsom jag nyss framhöll, detta premieringssystem icke är infört just nu under kristiden, utan att det är av rätt gammalt datum. Vad det s. k. allmänna avdikningsförslaget beträffar vill jag nämligen minnas. att det är tio år sedan den bestämmelsen infördes, att hälften av kostnaden för avdikning av redan odlad jord skulle bestridas av staten.

Emellertid säger herr statsrådet, att det är i dessa kristider, då man vill producera så mycket som möjligt för folknäringen, som man måste tillgripa sådana medel. Jag hoppas innerligt, att icke de medel, som tillgripas, skola komma på skam, men jag befarar det storligen. Riksdagen har anslagit för nyodlingar 16 miljoner kronor under två års tid och står i begrepp att för täckdikning be-

vilja 9 miljoner samt för avdikningar minst en 3 miljoner. Det är ju ganska aktningvärda summor. Men herr statsrådet har sig nog bekant, att man på landsbygden i allmänhet efter vinterns dåliga utfodring har kraftlösa dragare och dessutom stor brist på arbetskraft. Man lockar nu jordbrukarna att för dessa beviljade premier börja odla jord, man uppmanar dem att täckdika marken och att på så sätt splittra sin arbetskraft. Det kan då hända, att den jord, som redan förut är odlad, blir tillbakasatt, och att dess avkastning blir mindre än under normala förhållanden. Jag vill hoppas, att så icke måtte bli förhållandet, men under de förhållanden kan man befara, att något sådant inträffar.

*Om inrättande
av en dräneringsfond
m. m.
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkten 1 i förevarande utlåtande, därefter, såvida omständigheterna skulle sådant föranleda, särskilt angående motiveringen samt slutligen särskilt i fråga om vardera av punkterna 2 och 3 i utlåtandet.

I avseende å punkten 1 hade yrkats dels bifall till, dels avslag å vad utskottet hemställt.

Vid sedermera gjorda propositioner enligt dessa yrkanden bifölls utskottets hemställan.

Rörande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet yttrat skulle godkännas, dels ock, av herr *Paulson, Paul*, att kammaren skulle godkänna det uttalande, som förekomme i den av herr Nilsson i Landeryd m. fl. vid utlåtandet angivna reservationen.

Därefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Paulsons yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande punkterna 2 och 3 hade endast yrkats bifall till vad utskottet hemställt.

På särskilda propositioner bifölls vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stater för lantbruksstyrelsen, statskonsulenter och statens fiskeriadministration m. m. ävensom fyra i ämnet väckta motioner.

*Ny stat för
lantbruksstyrelsen
m. m.*

I en till riksdagen den 12 april 1918 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 317 hade Kungl. Maj:it föreslagit riksdagen

1:o.

att

dels godkänna det av chefen för jordbruksdepartementet fram-

*Ny stat för
lantbruksstyrelsen m. m.*

(Forts.)

lagda förslaget till ordinarie stat och övergångsstat för lantbruksstyrelsen, att tillämpas från och med år 1919, ävensom de villkor och bestämmelser, vilka av honom föreslagits för åtnjutande av de i förstnämnda stat för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningar;

dels förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträdde ordinarie befattning i lantbruksstyrelsen, skulle vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av ordinarie befattningar i lantbruksstyrelsen, vilka icke före den 1 december 1918 anmälde, att de ville övergå till den nya avlöningsstaten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels ock höja det under nionde huvudtiteln uppfönda ordinarie anslaget till lantbruksstyrelsen från 79,900 kronor med 71.800 kronor till 151.700 kronor;

2:o.

att

dels godkänna det av departementschefen framlagda förslaget till stat för statskonsulenter, att tillämpas från och med år 1919, ävensom de villkor och bestämmelser, som av honom föreslagits för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningar;

dels förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträdde ordinarie befattning såsom statskonsulent, skulle vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av ordinarie statskonsulentbefattningar, vilka icke före den 1 december 1918 anmälde, att de ville övergå till den nya avlöningsstaten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels medgiva, att, därest statskonsulenten å extra stat i fröodling Anders Elofson utnämndes till ordinarie statskonsulent å den nya staten från och med ingången av år 1919, han skulle äga att för åtnjutande av första ålderstillägget såsom sådan räkna sig till godo den tid, han dessförinnan innehaft sin nuvarande befattning;

dels ock, med utslutande av de under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar» upptagna särskilda anslag till statskonsulenter i boskapsskötsel, i mejerihushåll-

ning och i svinskötsel, tillhoppa 12,000 kronor, och med förklarande att anslag för anställande av undervisare i färskötsel och ullkultur icke skulle från och med år 1919 vidare utgå, under nämnda anslagstitel uppföra ett nytt anslag till statskonsulenter till belopp av 29,000 kronor, kommande vid bifall härtill och till de av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln i punkterna 3 och 4 gjorda framställningar det i nämnda anslagstitel ingående bestämda anslaget att höjas från 395,700 kronor med 24,500 kronor till 420,200 kronor samt anslagstiteln i sin helhet vid bifall därjämte till framställningen i punkten 8 under nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen att höjas från 755,700 kronor med 64,500 kronor till 820,200 kronor;

*Ny stat för
lantbrukssty-
relsen m. m.
(Forts.)*

3:o.

att å extra stat för år 1919 anvisa såsom förslagsanslag, högst, *dels* för anställande av en statskonsulent för det mindre jordbruket 9,600 kronor, med förklarande att härav finge utgå såsom avlöning till statskonsulenten 5,600 kronor, därest hans bostadsort vore Stockholm, och eljest 5,200 kronor, samt högst 4,000 kronor till hans resekostnader;

dels ock såsom personligt ålderstillägg till statskonsulenten för det mindre jordbruket August Östergren, därest han fortfarande med gott vitsord tjänstgjorde i denna egenskap 500 kronor eller tillhoppa 10,100 kronor.

4:o.

dels godkänna det av departementschefen framlagda förslaget till stat för statens fiskeriadministration, att tillämpas från och med år 1919, ävensom de villkor och bestämmelser, som av honom föreslagits för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningar;

dels förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträdde ordinarie befattning å staten för statens fiskeriadministration, skulle vara pliktig underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av fiskeriintendent- eller fiskeriasistentbefattning, vilka icke före den 1 december 1918 anmälde, att de ville övergå till den nya avlöningsstaten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels medgiva, att från ordinarie anslaget till fiskerinäringens understöd finge utgå kostnader för tillsyningsmän vid regala laxfiske i Torne älv samt för vägskatt för samma laxfiske;

Ny stat för
lantbrukssty-
relsen m. m.
(Forts.)

dels ock höja anslaget till fiskerinäringens understöd från 121,000 kronor med 19,000 kronor till 140,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förebift fyra inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner nämligen:

1) nr 168 i första kammaren, av friherre *Beck-Friis*, samt nr 396 i andra kammaren, av herrar *Björck* och *von Sneidern*, av lika lydelse, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i den i Kungl. Maj:ts proposition nr 317 för lantbruksstyrelsen föreslagna staten, att den för fiskeribyran avsedda byrådirektören erhöles i lön 4,200 kronor, tjänstgöringspengar 2,000 kronor, i ortstillägg 600 kronor, tillsammans 6,800 kronor, vartill kunde komma efter 5 år ett ålderstillägg å 600 kronor;

2) nr 420 i andra kammaren, av herr *Andersson* i Fiskebäckskil, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att, i stället för den av Kungl. Maj:t i lantbruksstyrelsens fiskeribyrå föreslagna byrådirektörsbefattningen, inrätta en ny byrå för saltvattensfisket med en byråchef som chef och att besluta sådan höjning i den av Kungl. Maj:t föreslagna ordinarie staten för lantbruksstyrelsen, som härav påkallades;

3) nr 421 i andra kammaren, av herr *Olsson* i Kollungeröd, vari hemställt, att riksdagen måtte dels godkänna ett i motionen framlagt förslag till stat för en fiskeristyreelse att tillämpas från och med år 1919 med enahanda villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten upptagna avlöningsförmåner, som gällde för lantbruksstyrelsen, dels ock i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag till fiskeristyrelsen med 50,400 kronor.

Utskottet hade i nu förevarande utlåtande på återopade skäl hemställt, att riksdagen måtte med avslag å de av herrar *Andersson* och *Olsson* väckta motioner i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och de av friherre *Beck-Friis* samt av herrar *Björck* och *von Sneidern* väckta motioner

1:o

dels godkänna det i utlåtandet intagna förslag till ordinarie stat och övergångsstat för lantbruksstyrelsen, att tillämpas från och med år 1919, ävensom i utlåtandet intagna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i förstnämnda stat för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningar;

dels förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträdde ordinarie befattning i lantbruksstyrelsen, skulle vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av ordinarie befattningar i lantbruksstyrelsen, vilka icke före den 1 december 1918 anmälde, att de ville övergå till den nya avlöningsstaten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibe-

hållna vid dem enligt dittills gällande stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels ock höja det under nionde huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till lantbruksstyrelsen från 79,900 kronor med 72,800 kronor till 152,700 kronor;

dels godkänna i utlåtandet intagna förslag till stat för statskonsulenter, att tillämpas från och med år 1919, ävensom i utlåtandet intagna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningar;

dels förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträdde ordinarie befattning såsom statskonsulent, skulle vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av ordinarie statskonsulentbefattningar, vilka icke före den 1 december 1918 anmälde, att de ville övergå till den nya avlöningsstaten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels medgiva, att, därest statskonsulenten å extra stat i fröodling Anders Elofson utnämndes till ordinarie statskonsulent å den nya staten från och med ingången av år 1919, han skulle äga att för åtnjutande av första ålderstillägget såsom sådan räkna sig till godo den tid, han dessförinnan innehaft sin nuvarande befattning;

dels ock, med uteslutande av de under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar» upptagna särskilda anslag till statskonsulenter i boskapskötsel, i mejerihushållning och i svinskötsel, tillhopa 12,000 kronor, och med förklarande att anslag för anställande av undervisare i fårskötsel och ullkultur icke skulle från och med år 1919 vidare utgå, under nämnda anslagstitel uppföra ett nytt anslag till statskonsulenter till belopp av 29,000 kronor;

3:o

att å extra stat för år 1919 anvisa såsom förslagsanslag, högst

dels för anställande av en statskonsulent för det mindre jordbruket 9,600 kronor, med förklarande att härav finge utgå såsom avlöning till statskonsulenten 5,600 kronor, därest hans bostadsort vore Stockholm, och eljest 5,200 kronor, samt högst 4,000 kronor till hans resekostnader;

dels ock såsom personligt ålderstillägg till statskonsulenten för det mindre jordbruket August Östergren, därest han fortfarande med gott vitsord tjänstgjorde i denna egenskap 500 kronor eller tillhopa 10,100 kronor;

4:0

Ny stat för
lantbruksstyrelsen m. m.
(Forts.)

dels godkänna i utlåtandet intagna förslag till stat för statens fiskeriadministration, att tillämpas från och med år 1919, ävensom i utlåtandet intagna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningar;

dels förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträdde ordinarie befattning å staten för statens fiskeriadministration, skulle vara pliktig underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av fiskeriantendent- eller fiskeriasistentbefattning, vilka icke före den 1 december 1918 anmälde, att de ville övergå till den nya avlöningsstaten samt underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels medgiva, att från ordinarie anslaget till fiskerinäringens understöd finge utgå kostnader för tillsyningsmän vid regala laxfisket i Torne älv samt för vägskatt för samma laxfiske;

dels ock höja anslaget till fiskerinäringens understöd från 121,000 kronor med 19,000 kronor till 140,000 kronor.

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer dels av herr *Olsson*, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, dels av herr *Holmquist*.

Herr *Holmquist*: Herr greve och talman! Jag har i föreliggande utlåtande tecknat min reservation in blanco, och jag skall be att under en ytterst kort stund få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att något närmare angiva vad som ligger bakom denna reservation.

I enlighet med de sakkunnigas förslag och i enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet avlatna framställning i alla väsentliga delar har utskottet för sin del ordnat lantbruksstyrelsen och i denna lantbruksstyrelse allt fortfarande inom en särskilt byrå inrymt *fiskeriadministrationen*. Ingen lär väl neka till att landets fiskerinäring är av en ytterligt stor betydelse för landets allmänna näringsliv och vad därmed sammanhänger. Knappast lär väl heller någon bestrida, att under den tid som har gått det har varit ganska starka krafter, som hava ställt sig i stridsställning gentemot den svenska fiskerinäringen, såväl då det gällt havsfisket som alldeles särskilt — det vågar jag påstå — då det gällt landets insjöfiske. Jag har därför haft den uppfattningen, att för att nå ett bättre läge, för att få en samlad kraft, som skulle kunna komma med nya initiativ, för att kunna höja fiskerinäringen i landet, som ju hittills, efter min mening åtminstone, inom stora områden gått ganska långsamt framåt,

borde man nu taga steget fullt ut och här införa en *fiskeristyreelse*. Jag har emellertid för denna min uppfattning, som ju även återfinnes i en i ämnet väckt motion, vunnit mycket litet beaktande, och sedan andra kammaren för sin del nu godkänt utskottets utlåtande, har jag knappast någon som helst anledning, ehuru det skulle vara mycket frestande, att ingå på en närmare motivering av min ståndpunkt i föreliggande fråga. Jag vill således här närmast uttala, att jag på det livligaste hoppas, att den tid icke skall vara långt avlägsen, då fiskerinäringen verkligen i en *fiskeristyreelse* får ett organ, som skulle kunna föra denna närings talan i alla avseenden och bidra till att denna näring kommer i en bättre och gynnsammare ställning, än nu är fallet.

Jag har emellertid en ytterligare anledning att här yttra ett par ord, och det gäller den *stat*, som här föreligger till kammarens antagande. Där är införd en byrådirektör för fiskeristyreelsen med en avlöning av sammanlagt 6,800 kronor och en byrådirektör på lantbruksbyrån med sammanlagt 5,800 kronors avlöning. Mellan dessa båda byrådirektörer är således en löneskillnad av 1,000 kronor. Kungl. Maj:t hade i sin framlagda proposition i denna del föreslagit lika avlöning för både byrådirektören å fiskeribyrån och byrådirektören på lantbruksbyrån. Emellertid har, uppenbarligen i fiskerinäringens sanna intresse, motionärer i detta ämne yrkat, att avlöningen för byrådirektören på fiskebyrån skulle höjas, och detta förslag har även av utskottet omfattats. På detta sätt har staten fått det utseende, som nu är fallet.

Jag kan icke finna annat än -- och jag vill vid detta tillfälle här ge uttryck däråt -- att genom denna anordning en dualism har införts i denna stat. Personer, som efter min uppfattning såsom byrådirektörer i sin tjänstbefattning stå fullkomligt likställda, hava med avseende på sin avlöning fått i icke oväsentlig grad olika belopp. Jag vill ingalunda göra något försök att, sedan andra kammaren även i denna del bifallit utskottets hemställan, här skipa vad jag anser vara rättvisa. Utskottets ståndpunkt, vilken ju tillmötesgått motionärernas framställning, är grundad därpå, att de kvalifikationer, som ställas på en byrådirektör på fiskeribyrån äro betydligt större, än de som ställas på byrådirektören på lantbruksbyrån. Men jag kan icke för min del finna, att detta är ett tillräckligt skäl för att här etablera en sådan dualism, som staten efter min uppfattning utan gensägelse nu kommer att innebära. Jag tror för min del, att det icke skall dröja länge, innan byrådirektören på lantbruksbyrån kommer att med fog framställa yrkande om att få sin avlöning höjd i likhet med den andre byrådirektören. Ty det får väl i alla fall anses vara alldeles naturligt, att den eftersatte av dessa båda med varandra sidoställda tjänstemän, som efter instruktionen komma att hava föredragningsskyldighet och en hel del andra ämbetsåligganden av alldeles likartad natur, kommer att fordra att få med den andre fullkomligt lika avlöning.

Jag vill emellertid, herr greve och talman, icke heller i detta av-

Ny stat för
lantbrukssty-
relsen m. m.

seende göra något yrkande. Jag har endast velat till protokollet uttala mina betänkligheter i anförda avseende.

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Om ersättning
till ledamö-
terna i ett
lantbruksråd.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av ersättning till ledamöterna i ett vid lantbruksstyrelsens sida ställt lantbruksråd ävensom en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen den 12 april avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 327, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till ledamöterna i ett vid lantbruksstyrelsens sida ställt lantbruksråd finge från nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar utgå ersättning efter samma grunder, som gällde för av Kungl. Maj:t utsedda kommittéledamöter.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 178, däri friherre *Hermelin* hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition icke måtte vinna riksdagens bifall.

Utskottet hade i nu ifrågasvarande utlåtande på anförda grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väckta motionen medgiva, att till ledamöterna i ett vid lantbruksstyrelsens sida ställt lantbruksråd finge från nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar utgå ersättning efter samma grunder, som gällde för av Kungl. Maj:t utsedda kommittéledamöter.

Reservation hade avgivits av friherre *Hermelin* som yrkat bifall till den av honom väckta motionen.

Friherre *Hermelin*: Då jag är reservant i föreliggande fråga och därtill motionär, ber jag att till det avslagsyrkande, till vilket jag vill komma, få yttra några ord.

Ingen må misstänka mig för att icke vilja vara en varm vän av jordbruket. Jag vill säga det, att jordbrukets utveckling måste ytterst vila på ett levande intresse, och i den mån detta intresse försvagas, försvagas också utvecklingen. I den kungl. proposition, varom frågan nu gäller och som av utskottsmajoriteten blivit tillstyrkt, kanske man har trott sig finna ett sätt att upprätthålla detta intresse och på samma gång åt administrationen lämna tillfälle att komma i kontakt med de praktiska utövarna av jordbruket. Dock redan så tidigt som 1891, då denna fråga första gången var uppe här i riksdagen, föll den just därför, att man var rädd för att inrättandet av ett lantbruksråd skulle försvaga den alltmer livliga

och fruktbärande verksamhet, som utövades av de särskilda hushållningssällskapen. Nu då vi ater efter så långt mellanrum hava frågan på riksdagens bord, synes det mig, som om denna uppfattning i frågan med ännu större skäl skulle kunna hävdas. Därtill kommer, att sedan dess en mängd nya jordbruksinstitutioner tillkommit på så gott som alla jordbrukets områden, vilket gör, att man för deras skull även bör vara litet försiktig. Och för övrigt, genom förekomsten av hushållningssällskapen och alla de här av mig i motionen omnämnda föreningarna måtte väl lantbruksadministrationen vara i rikt tillfälle att komma i beröring med de praktiska målsmännen för jordbruket och dess binärningar. Någon tvingande nödvändighet torde således icke föreligga att nu inrätta ett särskilt permanent lantbruksråd. Detta har jag också i min motion påpekat, i det jag gjort gällande, att vad man med inrättandet av det föreslagna lantbruksrådet synes avse att vinna i stort sett lika väl bör kunna uppnås genom utnyttjandet av de nu befintliga möjligheterna. Jag har även framhållit, hurusom genom inkallelse, såsom hittills skett, vid särskilda fragors utredning av särskilda sakkunniga en vida bättre insikt bör erhållas såväl beträffande jordbrukets och fiskets olika grenar som även rörande förhållandena inom de skilda orterna i vårt land än genom anvisande av ett dylikt lantbruksråd, vars sakkunskap på grund av lantbruksrådets fåtalighet givetvis måste vara begränsad. Detta har icke heller vare sig av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet eller av jordbruksutskottet kunnat förnekas, liksom bada hava ansett, att inhämtandet av utlåtanden från hushållningssällskapen och dess förvaltningsutskott ingalunda skulle göras överflödigt genom inrättandet av ett lantbruksråd. Men om så verkligen är förhållandet, torde väl förnämsta skälet för lantbruksrådets inrättande jämväl vara förfallet. Kommer så härtill, att riksdagen alldeles nyss beslutit omorganisation av lantbruksstyrelsen. Denna styrelse har fått ett väsentligt tillskott och hjälp av kvalificerad arbetskraft, och då synes mig, att en ytterligare belastning av ett lantbruksråd bör vara tämligen onödig och i vissa fall kan verka förryckande.

I det här sammanhanget får jag även nämna, att utskottet märkligt nog icke vill tillmäta de av mig här berörda, vid sidan av hushållningssällskapen tillkomna lantbruksinstitutionerna den betydelsen att lantbruksadministrationen genom dessa skulle komma i samarbete med det praktiska livets målsmän, som eljest skulle bliva fallet med det tilltänkta lantbruksrådet. Denna uppfattning av jordbruksutskottet har jag mycket svårt att förstå. Det skulle nästan tyda på att målsmännen för dessa föreningar vore inkompetenta.

Ja, herr greve och talman, jag kan ju helt kort och gott säga, att då jag icke har kunnat följa utskottets majoritet, liksom jag icke heller kunnat följa statsrådets och chefens för jordbruksdepartementet uttalande, att insikten om gagnet av ett dylikt lantbruksråd skulle även för jordbrukets praktiska utövare hava så trängt igenom, att upprättandet av ett sådant råd skulle för dessa kännas så-

Om ersättning till ledamöterna i ett lantbruksråd (Forts.)

(En ersättning
till ledamö-
terna i ett
lantbruksråd.
(Porta.)

som ett behov — ett uttalande, för vilket jag knappt vet, vad statsrådet kan hava för stöd, ty åtminstone under de senaste åren har mig veterligt icke från jordbrukarhåll framkommit någon allmän önskan, som avser behovet av ett lantbruksråds inrättande, och icke heller har från jordbrukarhåll inhämtats någon mening därom — så får jag, herr greve och talman, yrka avslag på såväl utskottets hemställan som den kungl. propositionen.

Herr Holmquist: Den föreliggande frågan är ju ur den synpunkten en mycket obetydlig fråga, att den ekonomiska räckvidden av densamma är synnerligen liten. Kungl. Maj:t begär här endast att få rese- och traktamentspenningar efter vissa grunder åt medlemmarna i detta lantbruksråd. När den siste ärade talaren yttrade sig, föreföll det mig, som om han liksom ville understryka, att här skulle vara någonting alldeles särskilt *nytt* i institutionsväg. Så är det ju visserligen, såvitt det rör det nya ifrågasatta rådets ställning till lantbruksstyrelsen, men det är ju en väg, på vilken man i många andra avseenden slagit in, då man under senare tider skapat ett järnvägsråd, ett veterinärråd, ett socialt råd och för medicinalstyrelsen ett vetenskapligt råd. Med de där rådsinstitutionerna har man ju velat åstadkomma, att vissa myndigheter skulle få några från det praktiska och vetenskapliga livets områden särskilt kvalificerade personer, som under en längre tid på grund av sin ställning såsom ledamöter i dessa särskilda råd skulle liksom följa utvecklingen och hava särskilt intresse av att följa utvecklingen och bilda sin mening icke såsom tillfälligt tillkallade sakkunniga, utan såsom de där under en följd av år för detta syfte engagerats. Och det är naturligtvis samma uppfattning, som gör sig gällande med avseende på det nu föreliggande rådet.

Den ärade talaren har, så vitt jag rätt fattade honom, ungefär upprepat i sitt anförande vad som ligger i den av honom väckte motionen, däri han yrkar avslag å den kungl. framställningen. Den ärade talaren yttrade först, att hushållningssällskapens allmänna ställning skulle på något sätt beröras av föreliggande råd, och särskilt att hushållningssällskapens betydelse såsom sådana skulle genom rådet på något sätt förringas. Jag kan icke finna annat, än att en sådan uppfattning är fullständigt ogrundad. Jag vill i det fallet också hänvisa till ett uttalande av utskottet, som i denna fråga är fullständigt enhälligt, på friherre Hermelin när, som redan vid utskottets behandling av frågan poängterade sin ställning genom den av honom avgivna motionen. Utskottet säger bland annat: »De av motionären uttalade farhågor, att lantbruksrådet skulle kunna hämmande inverka på de särskilda hushållningssällskapens verksamhet, synas utskottet ogrundade. Med den sammansättning och de uppgifter, som den föreslagna institutionen skulle erhålla, torde nämligen enligt utskottets mening *varje möjlighet härav få anses utestulen.*» Och jag kan icke finna annat, än att det omdömet, som delades av män vilka i alla händelser äro ganska bemärkta med-

lemmar av olika orters förvaltningsutskott, borde väga ganska mycket.

Om ersättning
till ledamö-
terna i ett
lantbruksråd
(Forts.)

Vidare har den ärade talaren återoppat, att i senare tider på jordbrukets område skapats så många nya institutioner, att man med dessa institutioners tillhjälp fullkomligt skulle kunna nå samma syfte, som genom det här ifrågasatta lantbruksrådet. Ja, jag kan icke förstå, att den allmänna ställningen mellan lantbruksrådet och lantbruksstyrelsen på något sätt beröres av dessa nya institutioner. Det är alldeles klart, att de icke kunna utföra de värv, som, enligt vad jag tillåtit mig skissera, skulle läggas på lantbruksrådet. De kunna, då de anlitas, göra värdefulla inlägg, som kunna vara lantbruksstyrelsen till stort gagn, men att de skulle kunna i något avseende ersätta lantbruksrådet, såsom här avses, är för mig fullkomligt obegripligt.

Sedermera nämnde den ärade talaren något om *sakkunniga*. Det är tydligt, att speciell sakkunskap i en del frågor alltid kommer att behövas. Huru än denna fråga om lantbruksrådet kommer att läggas, kommer det alltid att finnas en hel del frågor av sådan natur, att speciell sakkunskap därför måste anlitas, och det antydes av utskottet i dess motivering, att en sådan speciell sakkunskaps insats i de frågor, där den anlitas, alldeles säkert skulle visa sig fruktbarande, därest de *speciellt* sakkunniga komme att sättas i förbindelse med lantbruksrådet och följaktligen få den praktiska erfarenheten närmast såsom ett alldeles särskilt moment under de överläggningar, som etableras mellan de speciellt sakkunniga och rådet. Jag kan således icke finna, att denna del av den ärade talarens motivering i något väsentligt avseende inverkar på den ifrågasatte läge, om vilken vi nu debattera.

Så sade den ärade talaren, att lantbruksstyrelsen nu fått en ny organisation, och att det därigenom tillförts lantbruksstyrelsen åtskilliga krafter, som sätta lantbruksstyrelsen i tillfälle att bättre än förr fullfölja sina syften och nå sina mål. Men just den nya organisationsformen gör ett sådant här lantbruksråd särskilt påkallat, helst som andra institutioner just i sammanhang med nybildning eller förändring av sin organisationsform funnit en sådan institution av behovet påkallad.

Sedermera uttalade den ärade talaren en ganska hård dom därom, att detta råd egentligen skulle bliva en *belastning*, som skulle verka förryckande. Det är en synpunkt, som jag har svårt att bemöta. Det är ju givet, att med den uppfattning, som den ärade talaren har om detta råd och i vilken uppfattning han står skäligen ensam, man möjligen kan få fram den linje, som fört den ärade talaren till denna ganska hårda dom. Men jag tror, att om man vill närmare granska den föreliggande frågan, man skall finna, att å ena sidan det här lantbruksrådet icke kan tillföra någonting alldeles särskilt storartat nytt i kraftväg, men att å andra sidan avsevärda fördelar kunna på denna väg vinnas, och det är med denna syn på saken, som jag för min del ansett mig, liksom utskottet så

*Om ersättning
till ledamö-
terna i ett
lantbruksråd.*

(Forts.)

gott som enhälligt, böra uttala, att Kungl. Maj:ts framställning i denna del bör vinna riksdagens bifall.

Jag har sökt, så gott jag kunnat, framhålla de synpunkter utskottsmajoriteten lagt till grund för sin uppfattning, och på grund av dessa synpunkter ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Hermelin: Jag ber att få säga ett par ord ytterligare, ehuru jag förstår att det är nästan hopplöst att uppträda, när man fått en så skicklig motståndare, som jag fått i detta fall.

Jag vill säga den siste ärade talaren, att jag alls icke berört kostnaderna, ty jag ser saken litet djupare än ur kostnadssynpunkt. Då den ärade talaren anförde såsom en motsvarighet de andra råd, som finnas, exempelvis järnvägsrådet, får jag säga, att det är en förfärligt stor skillnad. Järnvägsrådet har att göra med ett affärsdrivande verk, och även i de andra fallen, som han nämnde, är det stor skillnad, ty för dessa andra råd är verksamheten mycket begränsad. Lantbruksrådets verksamhet skulle däremot få en ofantligt mångskiftande omfattning, då den komme att gälla jordbrukets samtliga förhållanden. Jag vågar vidare påstå, att lantbruksrådets ställning till förekommande frågor komme att bli ungefär densamma som lantbruksstyrelsens, och själva jordbrukets speciella intressen komme icke fram. Nu säger den ärade talaren, att utskottet accepterat Kungl. Maj:ts förslag, som det ansett klokt och förståndigt och ägnat att komplettera hushållningssällskapens verksamhet. Ja åsikterna förändras, men 1891 tycktes riksdagens båda kamrar hava haft samma tanke, som jag i min motion framhållit, och då jag är en ganska konservativ person, har jag trott, och därtill med goda skäl, att den uppfattning man hade 1891 möjligen kan gälla ännu så sent som 1918.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få yrka avslag.

Herr statsrådet Petersson: Jag ber att få säga några ord med anledning av baron Hermelins uttalande i frågan. Han ställde sig på uppfattningen från 1891 och tyckte, att den ståndpunkt riksdagen intog 1891 bör den även nu intaga, och att de skäl, som gällde då, även böra gälla nu. Ja, baron Hermelin, det är mycket, som hänt sedan 1891, mycket vatten har runnit sedan dess, och många lönerogleringar ha skett sedan dess. Uppfattningen i riksdagen tyckes också hava undergått betydande förändringar sedan 1891 just i avssende på lämpligheten att ställa praktiska män såsom konsulterande råd, om jag så får säga, vid sidan av ämbetsverken, men detta myckna, som hänt sedan dess, tycks ha gått baron Hermelin förbi.

Så sade han, att han icke förstod, varifrån chefen för jordbruksdepartementet fått anledning till uttalandet, att lantbruksstyrelsen själv känner behov av ett sådant råd. Behöver jag erinra baron Hermelin därom, att lantbruksstyrelsens chef varit ledamot i den sakkunnigkommitté, som framlagt detta förslag. och chefen för sty-

relsen har också dikterat lantbruksstyrelsens tillstyrkande yttrande över förslaget. Då friherre Hermelin kanske invänder, att reservanter finnas inom lantbruksstyrelsen i frågan, får jag säga, att man icke bör förbise den omständigheten, att chefen för lantbruksstyrelsen bör tillmätas något vitsord.

Om ersättning till ledamöterna i ett lantbruksråd
POM.)

Han sade vidare, att man icke inhämtat jordbrukarnas uttalanden eller mening i frågan. Huru skulle man då ha gjort? Jordbrukare finnas ju bland de sakkunnige, som framlagt förslaget. Något lantbruksråd hade man icke att tillfråga, det är ett sådant man nu vill skapa. Man skulle väl icke gå ut landet runt och fråga? Det tror jag knappast.

Så sade baron Hermelin, att när man nu medger, att i alla fall efter detta man icke uteslutit möjligheten att höra hushållningssällskapen utan fasthåller vid tanken att hushållningssällskapen skola höras och skola vara i kontakt med lantbruksstyrelsen, så bör även av detta skäl frågan få förfalla. Det kan jag icke alls förstå. Rådfrågandet av hushållningssällskapen är något, som man förut praktiserat, och det tänker man nog göra i vissa fall allt framgent, men detta utesluter icke behovet och nyttan av ett lantbruksråd. Jag kan således icke inse, att det ena strider mot det andra på något sätt, och i motsats mot baron Hermelin, tror jag icke, att hushållningssällskapen på något vis skola lida avbräck genom detta förslags genomförande. Baron Hermelin sade, att han icke kunde följa utskottet eller mig i den här frågan. Jag är mycket ledsen däröver, men vi få väl finna oss tillrätta, så gott vi kunna både utskottet och jag, i detta förhållande.

Friherre Beck-Friis: Herr talman! Då jag är en av de sakkunnige, som från början varit med om att framställa föreliggande förslag, skall jag be att få yttra några ord.

Jag kan absolut icke dela den syn på saken som friherre Hermelin har. Under det vi höllo på med utarbetandet av förslaget till omorganisation av lantbruksstyrelsen, det förslag kammaren nu för sin del antagit, framställdes särskilt från dåvarande chefen för lantbruksbyrån, den nu avlidne, Heyman, med mycket stort och varmt intresse den meningen, att vi skulle taga upp frågan om ett lantbruksråd. Det är en fråga, som jag tror mig kunna säga, att nästan alla chefer för lantbruksstyrelsen umgåtts med, och byråchefen Heymans intresse för denna fråga var just grundat därpå, att såsom han sade, man behöver för de många olika frågor, som här framkomma, någon även utom styrelsen, som man direkt kan få rätt att tala vid. När jag gjorde den invändningen, att det ju alltid går an att tillkalla sakkunnige, svarade han: uppkommer behov av att tillkalla sakkunniga, måste man gå in till Kungl. Maj:t och begära att få göra det för vissa frågors utredande, under det att om ett sådant här lantbruksråd komme till stånd man, då dess ledamöter på förband vore utsedda, kunde få tillkalla dem utan vidare, en eller flera. Genom att de vore på förband utsedda hade

Om ersättning
till ledamö-
terna i ett
lantbruksråd.
(Forts.)

de också intresse i att med större uppmärksamhet följa vad som händer och sker i lantbruksstyrelsen.

Jag är en synnerligt varm vän av hushållningssällskapen och därför ville jag också övertyga mig om att ett sådant lantbruksråd icke på något sätt skulle komma att inverka på hushållningssällskapens verksamhet. Jag är nu fullkomligt övertygad, att det så icke komme att göra. Till hushållningssällskapen kommer lantbruksstyrelsen att hädanefter liksom hittills remittera frågor, som den behöver få utredda. Hushållningssällskapen äro just skickade att lägga den synpunkt på varje förekommande fråga, som är den för landskapet i fråga särskilt lämpliga, men till att göra allmänna utredningar torde däremot hushållningssällskapen icke så väl lämpa sig. Således anser jag, att om man åt ett lantbruksråd överlämnade en sak, man komme att få densamma mer fullständigt utredd, och om man sedermera vill i vanlig ordning remittera den till hushållningssällskapen, är det uteslutande en fördel, att en förberedande allsidig utredning skett. Friherre Hermelin ansåg, att det skulle bliva en belastning, om man för varje fråga skulle behöva inkalla samtliga medlemmar i jordbruksrådet, men det är icke meningen. Det kan kallas en eller flera beroende på frågornas art och vikt. Och jag anser, att detta bleve en synnerligen smidig form för lantbruksstyrelsens kontakt med verkligt praktiska män.

Det är föreslaget, att de två representanterna i rådet för jordbruket i allmänhet skola utses vid hushållningssällskapens ombudsmöte, varigenom således hushållningssällskapen få direkt inflytande på rådets sammansättning. Däremot skola representanterna i rådet för speciella uppgifter inom jordbruket ock fisket på lantbruksstyrelsens förslag utses av Kungl. Maj:t, alla för tre år. Det är alldeles givet att det komme att väljas personer med så stor praktisk erfarenhet och så stort anseende som möjligt på de speciella områdena.

Då jag herr talman är övertygad, att detta lantbruksråd kommer att bliva till verklig nytta, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen. vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad. •

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till rikets allmänna kartverk ävensom en i ämnet väckt motion, biföll vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av vissa områden, tillhörande kronoegendomarna Kungsgården nr 1, Västbyn nr 1 samt Västerhus nr 1 och 2 i Frösö socken av Jämtlands län ävensom en i ämnet väckt motion.

Om överlåtelse till lantförsvaret av vissa kronan tillhöriga områden i Frösö socken

I en till riksdagen den 31 december 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 30, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarens föreslagit riksdagen medgiva, att de å en vid statsrådsprotokollet fogad karta med bred röd linje inneslutna områden, omfattande delar av de under domänstyrelsens förvaltning stående kronoegendomarna Kungsgården nr 1, Västbyn nr 1 samt Västerhus nr 1 och 2 i Frösö socken av Jämtlands län, finge, med undantag av ett å Västbyn nr 1 beläget, för kronojägarboställe avsett område om ungefär 1 hektar, mot den ersättning Kungl. Maj:t kunde bestämma eller efter motsvarande nedskrivning av statens domäners fond, vid utgången av nu löpande arrendeåder eller för Kungsgården nr 1 den 14 mars 1918, för Västbyn nr 1 den 14 mars 1920 och för Västerhus nr 1 och 2 den 14 mars 1922 överlätas till lantförsvaret för att disponeras av Frösö remontdepå.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion nr 287, av herr *Olofsson*, vari hemställt, att Kungl. Maj:ts förberörda proposition måtte av riksdagen avslås och att i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begäras utredning, i syfte att Frösö läger jämte skjutbana skulle tagas i anspråk för Frösö remontdepå och att hemmanen Västbyn och Västerhus skulle på tjänligt sätt återbördas till jordbruket.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition i anledning av den i ämnet väckta motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta närmare utreda, på vilket sätt de för Frösö remontdepå avsedda markområden av ifrågavarande kronoegendomar kunde på fördelaktigaste sätt disponeras.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herr *Paulson*, greve *Wachtmeister*, friherre *Hermelin* samt herrar *Vasseur*, vilka yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr *Paulson*, Paul: Då jag jämte tre andra utskottsledamöter från denna kammare reserverat mig i denna fråga samt yrkat, att utskottet måtte tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, skall jag här med ett par ord angiva skälen, varför jag för min del reserverat mig.

I den motion, som ligger till grund för utskottets hemställan, uttalas, att de markområden, som här föreslås till överförande till Frösö remontdepå, skulle vara av sådan beskaffenhet, att vissa av dem borde för annat ändamål, nämligen i produktionssyfte, användas. Nu har jämväl utskottet i sin hemställan endast berört den del av

Om överlämna-
frågan, som motionären framhållit. nämligen produktionsintresset,
till lausförsva-
ret av vissa
kronan till-
höriga om-
råden i Frösö
rocken.
(Forts.)

frågan, som motionären framhållit. nämligen produktionsintresset, och i klämman icke i något avseende uttalat sig, huruvida den begärda utredningen skulle avse även vad som kunde anses vara behöfligt för remontdepån och ägnat att tillgodose dess intressen.

Emellertid har andra kammaren antagit utskottets både hemställan och motivering. Beträffande remontdepåns intressen, har såsom jag nyss nämnde, icke något därom blivit antytt i utskottets hemställan, men i alla fall har i motiveringen framkommit ett uttalande, att utredningen skulle ske under förutsättning, att remontdepåns berättigade intressen icke trädde för nära. Då nu emellertid andra kammaren antagit utskottets både hemställan och motivering samt när utredning kommer till stånd, denna på grund av utskottets nämnda uttalande i sin motivering bör kunna tillgodose jämväl remontdepåns intressen, har jag, herr talman, icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Om anslag av
brännvinsför-
säljningsmedel
till hushåll-
ningssällska-
pen.

Föredrogs änyo jordbruksutskottets utlåtande nr 122, i anledning av väckt motion om uppförande å 1918 års tilläggsstat av ett från indragna brännvinsförsäljningsmedel utgående anslag till hushållningssällskapen.

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 1, hade greve *Wachtmeister, Henning*, hemställt, att riksdagen behagade besluta att av till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel å 1918 års tilläggsstat uppföra kronor 525,000, att innevarande år tilldelas hushållningssällskapen, så fördelade att härav ett grundbelopp av 5,000 kronor tilldelades varje hushållningssällskap samt återstoden fördelades enligt det sätt, varpå huvuddelen av redan utgående anslag av brännvinsförsäljningsmedlen utginge till hushållningssällskapen, dock så att intet hushållningssällskap erhöle, inberäknade förut anslagna liknande medel, inalles mindre än 40,000 kronor.

Utskottet hade av andragna orsaker hemställt, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Greve *Wachtmeister, Henning*: Man kan icke gärna påstå, att jordbruksutskottet vid behandlingen av denna motion varit välvilligt mot hushållningssällskapen. Utskottet har först legat på motionen, vilken var den första, som väcktes, ända till nu, så att ärendet icke kunnat behandlas, förrän alla anslag äro så att säga upptagna. Även om utskottet förordat framställningen, hade det för riksdagen blivit svårt att bifalla densamma. Det förefaller mig egendomligt, att utskottet icke velat hjälpa hushållningssällskapen, och detta så mycket mera, som just under årets riksdag så många gånger vid olika tillfällen givits åt hushållningssällskapen vitsord med erkän-

nande för deras verksamhet och visats dem stort förtroende. Jag ber t. ex. få påpeka, att i sammanhang med Kungl. Maj:ts proposition nr 200, angående lån till hushållningssällskapen för anskaffande och tillhandahållande av förädlade utsäden av vissa sädeslag ävensom av utsädespotatis, departementschefen yttrat till statsrådsprotokollet: »Jag biträder även förslaget att för ändamålet anlita hushållningssällskapens medverkan och vill erinra, att det i följande ordnande utlämnandet genom sällskapen av utsädespotatis med stöd av till sällskapen av staten lämnade räntefria lån givit ett tillfredsställande resultat och av lantmännen mottagits med intresse och erkännande». Vidare påpekar jag att vid behandling av frågan om odlingsnämnderna, denna kammare fann lämpligare att uppdraga åt hushållningssällskapen att sköta ifrågakarande arbeten och riktigare att överlämna detsamma åt hushållningssällskapens underavdelningar och underlydande, vilka alla redan tillvunnit sig allmänhetens förtroende». Slutligen vill jag framhålla, att folkhushållningskommissionen i cirkulärskrivelse till hushållningssällskapen i februari månad innevarande år, med framhållande av situationens allvar, till hushållningssällskapen riktat en vädjan »att de ville med all sin auktoritet och alla sina resurser medverka därtill att den spannmål, som skördats, varder i sin helhet fortast möjligt redovisad. Mera än någon annan offentlig myndighet torde hushållningssällskapen vara i tillfälle att kunna härutinnan inverka på jordbrukarna.» Detta är ju rent av ett rop om hjälp till hushållningssällskapen. Det oaktat skulle man nu ställa dessa utan de ökade inkomster, som de så väl behöva. Det är tydligt, att hushållningssällskapen, i likhet med andra statsunderstödda organ, äro i behov av ökade inkomster för bestridande av krigstidstillägg och andra ökade utgifter, och vad som begäres är endast 25 % förhöjning.

Det är egendomligt, att när utskottet till sist funnit en anledning att avstyrka motionen, utskottet anför såsom skäl härtill den omständigheten, att hushållningssällskapens ombudsmöte år 1917 ingått till Kungl. Maj:t med begäran om ytterligare statsanslag för att hushållningssällskapen måtte sättas i tillfälle att utan anlåtande av andra inkomster tillerkänna sina tjänstemän samma krigstidstillägg i förhållande till löneförmånerna, som Kungl. Maj:t och riksdagen komme att bevilja statens tjänstemän. Denna anledning till avslag å motionen är tvärtom orsak till att motionen tillkommit, ty just när detta beslut fattades av ombudsmötet, med jag vill minnas blott en rösts majoritet framhölls, att en så formulerad framställning vore olämplig och icke ägnad att föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Just för att avhjälpa denna olägenhet var det, som motionen väcktes.

Emellertid uttalar utskottet till sist sin förvisning »att Kungl. Maj:t skall ägna nu ifrågakarande spørsmål den uppmärksamhet, varav det kan vara förtjänt». I detta avseende instämmer jag med utskottet och uttalar den förhoppningen, att Kungl. Maj:t verkligen måtte taga i övervägande detta förslag, så att hushållningssäll-

*Om anslag av
brännvin för
säljningsmedel
till hushåll-
ningssällska-
pen.
(Forts.)*

Om anslag av skapen måtte få något ökade inkomster. I annat fall kan man icke brännvina/örsäljningsmedel till hushållningssällskapen. räkna på, att hushållningssällskapen skola kunna fylla sina uppgifter, som just i dessa kristider äro viktigare än någonsin förr.

(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av en professur i statistik och folkhushållslära vid Tekniska högskolan, samt

nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skärpning av kompetensfordringarna vid såväl statens som enskilda järnvägar,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts nädiga proposition nr 454, angående användande i visst fall av militär personal till skördearbete.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts nädiga proposition nr 455, med förslag till lag om visst undantag från bestämmelserna i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Justerades ytterligare nio protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.44 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.